

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1898—1899.

Algemeene Vergadering van Vrijdag 28 April 1899.
des avonds te 7¹/₂ uur.

Voorzitter : Kolonel PLANTENGA.

De VOORZITTER. Mijne Heeren. Aangezien de Generaal Netscher door ongesteldheid verhinderd is, hier tegenwoordig te zijn, rust op mij de eervolle taak, heden avond het voorzitterschap waar te nemen.

Ik vang die functie aan met U uit te noodigen, tot de ballotage der voorgestelde leden over te gaan, terwijl ik de Heeren Cremer en Van Bennekom beleefd verzoek, het Bestuur bij de stemopneming behulpzaam te zijn.

Onder dankbetniging aan de H.H. Cremer en Van Bennekom voor de verleende hulp, kan ik aan de vergadering mededeelen, dat de beide candidaten, de H.H. C. H. van Ingen, 2e Luit. der Infanterie N.-I. Leger en C. P. Koene, 1e Luit. bij het Reg. Gren. en Jagers, beiden te 's-Gravenhage, met algemeene stemmen tot lid der Vereeniging aangenomen zijn.

Alvorens thans het woord te verleenen aan den geachten spreker, die ons heden avond zijne denkbeelden zal uiteenzetten over den Generalen Staf in het Indische Leger, heb ik nog twee mededeelingen te doen. Eerstens dat van Kolonel De Bas is ontvangen een diagram van het slagveld van Waterloo, waar-

voor den schenker reeds schriftelijk dank werd betuigd, en tweedens, dat de vergadering, die in de vorige maand te Arnhem was belegd, niet is kunnen doorgaan wegens ongesteldheid van den spreker, den Kapitein der Genie Scheffer. De mededeeling der verhindering, waarmede de Kapitein Scheffer, in de hoop op een spoedig herstel zoo lang mogelijk gewacht had, werd te laat ontvangen, om nog met eenige kans op goed gevolg naar een anderen spreker voor dien avond te kunnen omzien. Het Bestuur meende derhalve daartoe geen pogingen te moeten aanwenden en dit te minder, omdat in de maand Maart reeds een buitengewone vergadering was gehouden, zoodat het gebruikelijke getal van zeven lezingen toch zou worden bereikt.

En thans geef ik het woord aan den Kolonel Nieuwenhuijzen.

De Generale Staf in het Indische Leger.

De Heer NIEUWENHUIJZEN.

Vroegere werkring en voortdurende belangstelling brachten mij tot de behandeling van een hoogst belangrijk dienstvak in elk leger, waarover ik dezen avond het een en ander in het midden wensch te brengen.

De geschiedenis van den Generalen Staf van het Indische leger telt nauwelijks veertig jaren. Waaraan moet het, volgens sommigen, worden toegeschreven, dat men dit dienstvak bij het leger in Indië zooveel langer heeft moeten missen dan bij de legers in Europa? De gepensioneerde Luit.-Gen. Jhr. Ridder F. V. A. de Stuers, oud-Commandant van het Indische leger, antwoordde in 1875 op deze vraag: »Dat gemis is in Indië nimmer in die mate gevoeld, dat dit van invloed op den uitslag van een veldtocht behoefde te zijn.” 1) Het gemis werd dus toch gevoeld, hoewel, volgens dien Generaal, slechts in ondergeschikten zin. Men vergete echter niet, dat deze autoriteit, die in 1815 als vrijwilliger in dienst was getreden en het Indische leger van October 1853 tot October 1858 commandeerde, tot de oude school behoorde. Wie zou thans bovendien de

1) De Stuers, Nog iets over Atjeh, De Gids, 1875, pag. 126.

meerdere of mindere gevolgen van dit gemis voor oorlogen en veldtochten als die op Sumatra's Westkust, Java, Bali, Borneo's Westkust, Celebes en Borneo's Zuid- en Oostkust tusschen 1820 en 1860 nog kunnen bepalen?

De Generaal de Stuers heeft echter, als Commandant van het Indische leger, zelf gevoeld, dat er aan de organen van dat leger iets ontbrak, dat bij de voorbereiding van militaire expeditiën van hooge beteekenis is. Volgens eene door hem in 1875 gedane mededeeling, heeft hij tusschen 1854 en 1858 herhaaldelijk de oprichting voorgesteld van een *Bureau voor de Statistiek*, 1) waarvan de werkzaamheden reeds een onderdeel zijn van den stafdienst. De Generaal de Stuers heeft echter in zijn voorstel van 1858 niet slechts de oprichting van dat bureau, doch ook de beteekenis van den stafofficier besproken. Hij toch was de meening toegedaan, dat stafofficieren alleen moeten geplaatst worden bij zoodanige troepenafdeelingen, die met een tactisch doel zijn samengesteld, doch niet bij territoriale afdeelingen, die haar ontstaan slechts aan administratieve overwegingen te danken hebben, zooals met de militaire afdeelingen op Java en Sumatra's Westkust het geval was. In deze afdeelingen had men volgens den generaal chefs de bureau noodig, die, al noemde men hen *chef van den staf*, daarom nog geen staf-officier mochten zijn; eene meening, die door den Indischen Legercommandant van 1869 tot 1873, den Chef van den Generalen Staf van 1878 tot 1881 en anderen 2) werd omhelsd.

De Generaal de Stuers, die gedurende den oorlog op Java van 1825 tot 1830 en later in Zeeland tot den staf van den Luit.-Gen. Baron Merkus de Kock heeft behoord, was echter te goed op de hoogte van de practijk van den stafdienst in den oorlog om niet te weten, dat het niet tot de kennis van ieder officier van een der vier wapens behoort om bv. gidsen, spionnen en kondschappers te gebruiken en te dirigeren; krijgsgevangenen te ondervragen, met inlandsche hoofden om

1) De Stuers, *ibid.* Zie ook noot; blz. 508.

2) Zie o. m. G. W. Beeger, *Nog eens de verdediging van Java, Verslagen der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, 1889—1890*, III, pag. 174.

te gaan en hunne correspondentie te ontcijferen ; goed te zien bij tactische verkenningen en daarover juist te rapporteeren ; de ingekomen rapporten en berichten met oordeel te lezen ; tusschen al die verspreide gegevens het verband te vinden, daarvan een goed geheel te maken en daaruit tot juiste gevolgtrekkingen te komen, die den aanvoerder tot voorlichting kunnen dienen. Dit alles vereischt wel is waar geene geleerdheid, doch daartoe behoort wel goede krijgskundige kennis, vooral menschenkennis en tact, taalkennis, scherpzinnigheid, terreinblik, oefening en ervaring, hetgeen gewis niet de zaak van ieder officier is. 1)

I.

De voorstellen van den Generaal de Stuers bleven zonder effect ; doch twaalf jaren later, in 1870, droeg de toenmalige Indische Legercommandant, Luit.-Gen. W. E. Kroesen, den Gen.-Majoor Whitton op, hem eene nota aan te bieden, die over de oprichting van een Generalen Staf voor het Indische leger handelde. Die opdracht hield o. m. in, dat die staf in hoofdzaak op denzelfden voet als de Generale Staf bij het leger hier te lande behoorde te worden georganiseerd. Geheel overeenkomstig dit beginsel, diende die Legercommandant nog in hetzelfde jaar zijne voorstellen tot oprichting van een Generalen Staf bij den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië in. 2) De Gouverneur-Generaal zond die voorstellen, met een gunstig advies, aan den Minister van Koloniën, doch deelde bij de overgave van het bestuur van Ned.-Indië aan zijn opvolger op 1 Januari 1872 mede, dat op die voorstellen door den Minister afwijzend was beschikt. 3)

De Fransch-Duitsche oorlog was dus niet bij machte geweest, het Indische leger een Generalen Staf te schenken ; maar wat die krijg niet vermocht te doen, dat zou de in 1873 nitgebrou-

1) P. G. Booms, Over de eerste expeditie tegen Atjeh, pag. 15.

2) Het Indische leger onder het Ministerie van Oorlog, Indisch Militair Tijdschrift, 1897, pag. 314, deel 1.

3) Mr. P. Mijer, Rede bij de overgave van het bestuur aan Mr. J. Londen, pag. 86. Zie ook Koloniaal Verslag, 1872, Bijlagen.

ken Atjehsche oorlog bewerkstelligen. Aan den ongelukkigen afloop der eerste Atjehsche expeditie had men de oprichting te danken van het *Bureau voor de krijgstoerusting en op Noord-Sumatra* in Juni van dat jaar. Dit bureau — waar o. m. de voor de tweede Atjehsche expeditie bestemde stafofficieren theoretisch en practisch op hunne gedurende dezen veldtocht te vervullen taak zouden worden voorbereid — kan als de genesis van het Indisch hoofdbureau van den Generalen Staf of de VIIe afdeling van het Departement van Oorlog worden beschouwd. Oppericht onder nadere goedkeuring des Konings, baande het den weg voor iets beters.

Nog onder den indruk van het psychologisch moment bij de eerste Atjehsche expeditie, wenschte de Minister van Koloniën in Juli van dat jaar een bureau in 't leven te roepen, bestaande uit 1 majoor en 5 kapiteins, dat tot taak gesteld was: *het verzamelen van alle aardrijkskundige, statistische en strategische gegevens, die van nut kunnen zijn bij verdediging tegen buitenlandschen en oorlog tegen inlandschen vijand*. Zeer terecht schreef de Minister in het begin van Augustus van dat jaar, dat hij dezen maatregel als eene *voorbereiding* tot de oprichting van den Generalen Staf beschouwde. Immers, alvorens dezen staf goed te kunnen doen functioneeren, moest dat bureau het centrum zijn, waar alle inlichtingen te bekomen waren omtrent alles wat uit een militair oogpunt voor de leiding van expeditiën en de landsverdediging van belang kon zijn. Zoo werden dus niet de voorstellen van den Generaal Kroesen tot oprichting van een Generalen Staf, maar veelmeer de voorstellen van den Generaal de Stuers tot organisatie van een militair statistisch bureau voor uitvoering vatbaar verklaard. Met eene onbekrompen formatie als de toegestane, zou dit bureau eerlang aan zijne bestemming hebben kunnen voldoen.

Wat gebeurde evenwel spoedig daarna? Een uitvoerig opstel, getiteld: »Een Generale Staf voor het Indische leger», 1) deed den Minister weinige weken later, bij Koninklijk Besluit van 16 Augustus van dat jaar No. 74, een Generalen Staf voor dat

1) Tijdschrift voor Ned.-Indië, 1873, pag. 161—207, deel II.

leger in het leven roepen, die, in strijd met zijne bewering van Juli, elke *voorbereiding* scheen te kunnen ontberen en, »voor zoo lang daarin niet anders mocht worden voorzien,» 1) met den Commandant van het leger tot chef, 1 majoor of luitenant-kolonel en 2 kapiteins voor het *hoofdbureau* beschikbaar stelde. Zoo werd thans, met eenige wijzigingen, het voorstel van den Generaal Kroesen, tot oprichting van een Generalen Staf, aangenomen, doch met zoodanige bekrompen formatie voor een hoofdbureau, alsof dit reeds terstond aan zijne bestemming als leidend en bindend centrum zou kunnen beantwoorden. De practijk zou spoedig het tegendeel leeren. In waarheid heeft het bureau nooit aan zijne bestemming kunnen beantwoorden en, zoo lang het niet in het bezit van bovenbedoelde gegevens was, niet kunnen leiden, doch slechts één schakel meer in het bureaucratisch complex van het leger gevormd. Niet alleen was het personeel aan het *hoofdbureau* veel kleiner dan de Minister noodig oordeelde voor het *voorbereidend bureau*, ook het karakter van het hoofdbureau ontaardde langzamerhand. Moest het — hoewel het alle voorbereiding miste — in 1873 terstond als *Stafbureau* optreden, het is daarentegen een onderdeel van het Departement van Oorlog geworden, dat, tot 1879 althans, hoofdzakelijk loopende zaken heeft behandeld, die even goed bij eene andere afdeeling van dat Departement hadden kunnen worden afgedaan. Men meene niet, dat de reorganisatie van den Generalen Staf bij Koninklijk Besluit van 30 Maart 1876 N°. 19 2) dezen toestand verbeterde. In schijn werd eenige verbetering aangebracht. 't Is waar, de formatie van den Generalen Staf, bij laatstgenoemd besluit vastgesteld, was slechts als eene »voorloopige regeling» te beschouwen, daar zij ontworpen werd met het voornemen om haar te herzien, zoodra de onderzinking daartoe aanleiding zou geven en de Minister tot 1880 nog geen voorstel van den Gouverneur-Generaal had ontvangen om tot die herziening over te gaan, zoodat hier te lande tot dat tijdstip de gegevens werden gemist om over de werking

1) Monitor, Indische militaire belangen, III, Een Generale Staf voor het Indische leger, pag. 153.

2) Koloniaal Verslag, 1876.

van den Generalen Staf een juist oordeel te vellen; 1) doch die voorloopige regeling kon de gewenschte verbetering niet schenken. Wel maakte het meergenoemd Koninklijk Besluit een einde aan de anomalie, dat de Legercommandant tevens de Chef van den Generalen Staf was en werd die staf in het bezit van een eigen chef gesteld met den rang van kolonel, omdat de Minister tot het inzicht was gekomen, dat *deze* Chef van den Generalen Staf nooit in het legerbeheer dezelfde rol zou kunnen spelen, als de vóór 1869 bestaan hebbende en ook buiten het leger impopulaire *Chef van den Generalen Staf* had gedaan; doch de formatie van het hoofdbureau bleef bekrompen. Immers, behalve de kolonel, chef, waren daarvoor bestemd: 1 luitenant-kolonel, 1 majoor en 3 kapiteins, met de bepaling evenwel, dat „in den regel” over den majoor en 1 kapitein voor „bijzondere opdrachten”, d. w. z. commissiën en deelneming aan expeditiën, moest worden beschikt; doch daar een der andere kapiteins adjudant van den Commandant van het leger was, bleven dus feitelijk voor het hoofdbureau over: 1 kolonel, 1 luitenant-kolonel en 1 kapitein.

Met zulk eene formatie kon dan ook niet aan het verzamelen der bovenbedoelde gegevens worden gedacht, zoodat bij de aftreding van den eersten Chef van den Generalen Staf in 1878 de berg van werk, voor dit dienstvak bestemd, volgens zijne meening nog bijna onontgonnen lag. Eerst in 1879 werd met het verzamelen dier gegevens begonnen. Het eerste veld van onderzoek gold de archieven der verschillende afdeelingen van het Departement van Oorlog, waaruit *alle* stukken (waaronder ook kaarten en plaus) gelicht werden, die voor den Generalen Staf van belang waren. Ofschoon het archief van den staf daardoor in het bezit kwam van eene hoogst belangrijke verzameling van stukken, betrekking hebbende op de landsverdediging, de legerorganisatie, de krijgsgeschiedenis, het transportwezen en andere aangelegenheden, behoort dat archiefonderzoek — indien het in latere jaren niet geschied is — voor het tijd-

1) Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende de begroting van Ned.-Indië voor 1881.

perk 1816—1836 bij de Ie afdeling van het Departement van Oorlog te worden hervat, omdat ik, die dat onderzoek heb geleid, later tot de overtuiging ben gekomen, dat de op den zolder van den linkervleugel van het »Paleis" te Weltevreden liggende archivalia uit laatstgenoemde periode niet onderzocht zijn tengevolge van het zwijgen van den toenmaligen concierge, tevens hulp-archivaris. Het onderzoek dezer bundels zal meer tijd eischen dan aan eerstbedoeld onderzoek is besteed, omdat vóór 1836 bij het voormalig »Militair Departement" in Indië dezelfde methode van opbergen der stukken werd gevolgd, die nu nog bij het Ministerie van Koloniën in zwang is.

Er moesten echter ook gegevens buiten het Departement van Oorlog, op ander terrein, gegevens van ethnographischen aard in verschillende gewesten van Ned.-Indië verzameld worden. De ondervinding had geleerd, hoe weinig men soms over gegevens van militair-aardrijkskundigen aard had te beschikken bij de organisatie van eenige militaire expeditie. Bijgehouden monographiën of nota's over de belangrijkste gewesten ontbraken. Zóó was de toestand bij de oprichting van den Generalen Staf in 1873, zóó was die nog in 1879. Zou die staf te eeniger tijd aan zijne bestemming kunnen beantwoorden, dan had bij de vast te stellen formatie op dien toestand behooren te worden gelet. Men had dus bij de oprichting van dien staf, en tot zoo lang als dit nog noodig bleek te zijn, over aanzienlijke werkkrachten moeten beschikken, om later tot eene inkrimping der formatie over te gaan. In 1882 was nog weinig verandering in den zoo even geschetsten toestand gekomen. De bij Koninklijk besluit van 28 Januari van dat jaar N°. 13 vastgestelde nieuwe formatie van het Indische leger schonk het hoofdbureau van den Generalen Staf 6 officieren: 1 kolonel, 1 luitenant-kolonel, 1 majoor en 3 kapiteins 1), van wie de majoor en 1 kapitein beschikbaar moesten blijven voor bijzondere opdrachten. Die formatie is sedert niet gewijzigd. Alleen is bepaald, dat de Chef van den Generalen Staf ook Generaal-Majoor kan zijn.

1) De nieuwe formatie van het Indische leger, De Indische Gids, 1882, pag. 411—460, deel II.

Voldoet deze formatie aan de behoefte? Is de grens der periode van voorbereiding door den Generalen Staf bereikt? M. a. w. is de normale toestand voor dit dienstvak ingetreden? Is uitbreiding van werkkrachten niet noodzakelijk meer? Mij dunkt, zij, die gedurende de laatste jaren deel hebben uitgemaakt van het hoofdbureau van den Generalen Staf, zullen deze vragen het best kunnen beantwoorden. Zeker is het, dat de teleurstellingen, die den Generalen Staf gedurende de eerste jaren van zijn bestaan getroffen hebben, hoofdzakelijk het gevolg waren van eene bekrompen formatie.

II.

Bij de vaststelling der formatie van den Generalen Staf in 1873, heeft men zich op het standpunt geplaatst van den Indischen Legercommandant van 1869 tot 1873, die den Generaal-Majoor Whitton in 1870 opdroeg, de organisatie van dien staf in hoofdzaak op denzelfden voet in te richten, als bij het leger hier te lande was gedaan. Reeds vóór de oprichting van den Indischen Generalen Staf was dus bepaald, dat samenstelling en werkzaamheden van dit dienstvak getoetst moesten worden aan hetgeen daaromtrent voor het leger hier te lande was geregeld, in plaats van de vraag te beantwoorden: hoe zal die staf, op *Indische* toestanden en behoeften gebaseerd, moeten werken en in verband daarmee georganiseerd zijn? Door zich bij die organisatie op het *Nederlandsch* standpunt te plaatsen, zijn onnatuurlijke toestanden geboren. Men liep gevaar, dat standpunt innemende, beschouwingen over Indische toestanden aan Europeesche of speciaal Nederlandsche te ontleenen en zoodoende van den goeden weg af te dwalen. Men had trouwens, bij de organisatie van andere onderdeelen van het leger en den staatsdienst in Indië, zich steeds op het Indische standpunt geplaatst. Men zou, waar het de organisatie van den Generalen Staf betrof, zeker niet van dat beginsel zijn afgeweken, had men bij de oprichting van dien staf, behalve over leerstellige, ook over practische gegevens beschikt; maar deze laatste gegevens ontbraken geheel. In het koloniale leger had nimmer een Generale Staf bestaan, en zij, die op bureaux gewerkt hebben, weten

het, hoe moeilijk het is, ook daar zonder antecedenten te werken.

Eerst toen de Generale Staf opgericht was en gewerkt had, zag men in, dat de basis voor het gebouw, waarop dit dienstvak rustte, de ware niet kon zijn en dat men bij de organisatie het beeld van den Indischen archipel en niet dat van Nederland voor oogen had moeten hebben. Ook het werk, de taak van den Generalen Staf staat in te nauw verband met de organisatie van het bestuur, het leger en de bevolking van het land, waarin, en het terrein, waarop dit dienstvak zal moeten optreden, dat het niet mogelijk is tot andere dan schieve voorstellingen te geraken, indien de grondslagen van den Indischen Generalen Staf aan Nederlandsche in stede van Indische toestanden worden ontleend.

Nederland, slechts 600 vierkante geographische mijlen groot, met eene bevolking van 5 millioen zielen, die één taal spreken en, in eene beschaafde maatschappij levende, door dezelfde wetten worden bestuurd, die haar oorsprong aan het algemeen belang te danken hebben; met een nationaal leger, dat, homogeen met de bevolking, even als deze in den gewapenden indringer zijn eigen vijand ziet, een georganiseerden vijand, die volgens de regelen der strategie en tactiek te werk gaat en, de grenzen overschrijdende, zich spoedig bevindt op laag land en vlak terrein, een land van polders en dijken, dat aan het water een groot verdedigingsvermogen ontleent, doch overigens, evenals het zijne, doorsneden is met heerlijke land- en waterwegen, kostbare spoorwegen en kanalen; een land, dat, vol groote en kleine steden en dorpen, ruim voorzien van materialen, levensbehoeften, groote gebouwen, werkplaatsen, magazijnen en vervoermiddelen, tot in de kleinste bijzonderheden geheel in kaart is gebracht en door deze en nog andere hulpmiddelen het leger — gesteund door een klimaat, dat het afleggen van lange marschen toelaat — in staat stelt om in korten tijd aan zijne middelen van aanval of verdediging de grootste kracht te geven en bij eene ontmoeting met den vijand in alle opzichten eene goede werking te verzekeren.

Nederlandsch-Indië, met eene oppervlakte van \pm 30.000 vier-

kante geographische mijlen en eene bevolking van \pm 35.000.000 zielen, moet in zijn geheel tegen den inlandschen vijand verdedigd worden, terwijl het gebied, dat aan een Europeeschen vijand zou moeten worden betwist, op eene oppervlakte van \pm 4000 vierkante geographische mijlen kan worden geschat. Een gedeelte dier bevolking zal in onzen vijand haren bondgenoot zien. En welk eene bevolking! Geene menschenmaatschappij heeft wellicht door hare heterogeniteit van lagen en bestanddeelen en hare nuanceering van rassen een zoo kaleidoscopisch aanzien als de Nederlandsch-Indische. De verscheidenheid der inheemsche natiën is reeds groot, want elk eiland — hoe klein ook — wordt door zijn eigen karakteristiek volk bewoond, terwijl vreemde Oostersche elementen, als Chineezen en Arabieren, aan het reeds zoo bonte kleed van nationaliteit nog meer en daaronder schrille tinten hebben bijgezet. De verschillende elementen der inheemsche bevolking, hoewel voor het gros den Mohamedaanschen godsdienst belijdende, zijn onderling zoo antipathiek als rassen maar zijn kunnen en staan meermalen vijandig tegenover elkander, spreken verschillende talen en worden naar verschillende wetten geregeerd, die zooveel mogelijk met onze belangen, als die van overheerschers, in overeenstemming zijn gebracht. Het land, dat door deze heterogene elementen bewoond wordt, bestaat uit een zeer groot aantal, meestal bergachtige eilanden van vulcanischen aard, waarop het water voor onze operatiën meer als vijand dan als bondgenoot optreedt. Spoorwegen vindt men er, ja, doch met uitzondering van de lijn Tandjong Priok-Batavia, bezit geen enkele spoorweg in Indië dubbel spoor. Het materieel is slechts in kleine hoeveelheden aanwezig en niet berekend op groot troepenvervoer. Al werd dat materieel voor dat doel alleen vermeerderd, dan zou die vermeerdering slechts gedeeltelijk het troepenvervoer in tijd van oorlog baten, omdat de treinen, tengevolge van de groote hellingen en sterke krommingen, in één woord van de geheele inrichting der banen, slechts uit een gering aantal rijtuigen en wagens kunnen worden samengesteld. De snelheid der treinen is ten slotte, als gevolg van die hellingen en krommingen en van het voor Indië aangenomen smal-

spoor, geringer dan in Europa. Goede landwegen zijn alleen in een beperkten kring te vinden. Wildernissen, wouden en moerassen, hoogstens door voetpaden doorsneden, zijn terreinen, waarop onze troepen meermalen geroepen worden zich te bewegen, waarop het samenwerken van kleine afdeelingen regel en de optreding van groote afdeelingen, zooals in Europa (in Indië hoogstens brigades) uitzondering zal zijn. Vertrouwbare kaarten op de schalen van 1 : 20.000 à 1 : 100.000 zijn nog slechts voor een klein gedeelte van ons uitgestrekt gebied in den archipel vervaardigd; het grootste gedeelte is nog niet behoorlijk in kaart gebracht. Kadastrale kaarten bestaan nog slechts van een klein gedeelte van Java. Groote steden, waar een leger de noodige hulpmiddelen vindt, bestaan slechts op de noordkust van Java; de kleinere nederzettingen der Europeanen en de kampong's en desa's der binnenlanden kunnen niet in de behoeften van eene opererende troepenmacht voorzien; want voorraden van levensmiddelen vindt men — althans in aanzienlijke hoeveelheden — nagenoeg nergens opgeschuurd, en de vervoermiddelen zijn schaarsch en primitief. Het stelsel van verpleging van zoodanige troepenmacht is nog altijd het oude magazijnstelsel, waaraan de Napoleontische oorlogen voor de legers in Europa een einde hebben gemaakt. Kantonnementen en inkwartieringen zijn in Indië onbekend. Het klimaat is, althans in de kuststreken, afmattend en vordert voorzorgen tegen de warmte. Met het oog op deze factoren, en zoo lang men te doen zal hebben met oorlogsterreinen, die ontbloot zijn van berijdbare, ja zelfs van begaanbare wegen, met vervoermiddelen van den alleroorspronkelijksten aard, terwijl men toch voor de legerverpleging voldoen moet aan de eischen der moderne beschaving en behoeften, moeten strategie en tactiek in Indië vreemd blijven aan het najagen van de snelheid en spoed, die in Europa slechts bereikbaar zijn door de snelle en gemakkelijke middelen van vervoer en de schier overal aanwezige locale hulpbronnen van allerlei aard 1).

Onze in den regel weinig bekende en in hooge mate geacci-

1) J. van Swieten, De waarheid over onze vestiging in Atjeh, pag. 93.

denteerde Indische operatietooneelen, waar onze troepen soms eerst binnenslands een onderdak vinden en de voorziening in drinkwater met groote bezwaren gepaard gaat, zoodat de eischen der oorlogvoering veel meer dan die in Europa worden beheerscht door de eischen van eene goede verpleging en van het voor ons doel geschikt maken van den bodem, in het belang van den sanitairen toestand der troepen, 1) dragen er met de andere hier bovengenoemde factoren toe bij, dat men zich in Indië, zelfs tegenover een Europeeschen vijand, tevreden moet stellen met eene zeer methodische wijze van opereeren. Is dus de Europeesche tactiek in Indië reeds van de moderne Europeesche tactiek te onderscheiden, hoeveel meer wijkt hiervan af de zogenaamde Indische tactiek, d. i. de tactiek tegenover den inlandschen vijand, die ons bevecht zonder eene, volgens onze begrippen, georganiseerde strijdmacht te bezitten en die het ons in den regel onmogelijk maakt, zijne handelingen op grond van de regels der strategie en tactiek te raden. Populair schijnt echter deze zienswijze ten onzent nog niet te zijn. In het officierskorps leven meeningen, door onderwijs in het moederland ontstaan, dat die tactiek eene geheimzinnige, nergens beschrevene is, synoniem met »in 't geheel geene tactiek"... Ik geloof die meeningen het best te kunnen bestrijden met de zienswijze aan te halen van den Britschen Generaal Wolseley, die in 1888 schreef: »Savage warfare is an art in itself". Hij, die het militair instinct bezit om in den oorlog tegen onbeschaafde volken alles over boord te werpen, wat hij van de regels der algemeene tactiek niet kan gebruiken, zal een goed aanvoerder zijn. Wolseley noemde van al de in de oorlogen tegen de Kaffers opgetreden Britsche aanvoeders hem den besten, die de moeilijkheden, welke hij te overwinnen had, als volgt had gerangschikt: 1°. het gebruik van zijne artillerie, 2°. het gebruik van zijne cavalerie en 3°. de bestrijding van den vijand. Ik meen te mogen verklaren -- zeide Wolseley -- dat bijna alle militaire tegenspoeden, die wij gedurende Victo-

1) E. Marcella, Geschiedenis van het korps Genietroepen in Oost-Indië, 1816—1895. Zie ook F. Barot en M. A. Legrand, Les troupes coloniales, III. Hygiène du soldat sous les tropiques (1898) en Bijlage IV.

ria's regeering in onze koloniën hebben ondervonden, slechts te wijten zijn aan de omstandigheid, dat wij in onze gevechten tegen den inlandschen vijand dezelfde formeele tactiek in practijk hebben trachten te brengen, die tegenover de legers in Europa werd toegepast. Artillerie en zware cavalerie werden in het kreupelhout van Zuid-Afrika in het veld gebracht tegen een vijand, wiens beste wapen de *assegai* was. De *pah's* in Nieuw-Zeeland werden belegerd als de versterkingen van het Vanbansche stelsel. Volgen wij tegenover de Afridi's dezelfde tactiek als stonden wij tegenover een Fransch leger, dan worden wij zeker verslagen. 1) De opleiding van den Indischen landsverdediger, de exercitie-, schiet-, gevechts- en velddienstreglementen van het Indische leger moeten dus met de Europeesche of algemeene en de Indische tactiek rekening houden. Hoe is dit leger ten slotte georganiseerd? Is de krijgsmacht in het moederland een nationaal leger, grootendeels uit militie bestaande, dat eene vredes- en eene oorlogsformatie heeft, doch overigens den vredestoestand sedert zestig jaren als normalen toestand kent, het leger in de koloniën is een huurleger, samengesteld uit de meest uiteenlopende elementen van het Oosten en het Westen, dat, zonder noemenswaardig verschil, even sterk op voet van oorlog als op voet van vrede is en den normalen vredestoestand nagenoeg niet kent. Is de aanvulling van het leger hier te lande ten allen tijde nagenoeg verzekerd, van het leger in Indië kan dat in tijd van oorlog met een Europeeschen vijand niet worden gezegd.

Daar de meeste toestanden, waarmede de Generale Staf rekening heeft te houden, in Indië en hier te lande veel van elkander verschillen, moet het werk van dit dienstvak bij beide legers ook uiteenloopen en zal men den Indischen Generalen Staf dus nooit het evenbeeld van den Nederlandschen kunnen maken. De eigenaardige verhoudingen tot het land, het volk en het leger, en de wanverhoudingen tusschen de sterkte der legers en

1) Lord Wolseley, *The negro as a soldier*, *The Fortnightly Review*, December 1888, pag. 689—703. Zie ook: *De Indische Gids*, 1889, deel I, en Bijlage I.

de uitgestrektheid van het te verdedigen gebied in beide landen, zoomede de grootere behoefte aan geveens en hulpmiddelen voor de oorlogvoering in Indië, zullen dáár het *onvoorziene* eene veel grootere plaats doen blijven innemen dan in Europa het geval is.

Had men bij de oprichting van den Generalen Staf in 1873 Nederlandsche toestanden op het oog gehad, ook bij de reorganisatie van 1876 wist men zich nog niet op het Indische standpunt te plaatsen. Dit bleek immers in de eerste plaats uit het aannemen van eene *vrede*- en eene *oorlogsformatie* voor dit dienstvak. Zoo rationeel het is, voor het leger hier te lande, dat *oorlogs-* on *vredestoestand* kent, eene dubbele formatie vast te stellen, zoo irrationeel was het, dit ook voor den staf van het leger in Indië te doen, dat eene constante formatie heeft, omdat het schier jaarlijks oorlog heeft te voeren 1). Men maakte op het voetspoor van de op verschillende erroneuse beginselen gebaseerde legerorganisatie van 1853, ontworpen door een Duitser in dienst van het leger hier te lande 2), onderscheid tusschen eene oorlogs- en eene vredesformatie, waarbij eerstgenoemde formatie uitsluitend voor den oorlog tegen een buitenlandschen en laatstgenoemde formatie voor den normalen toestand of vredestand, doch niet voor den oorlog tegen een inlandschen vijand gold. Men zag bij de vaststelling dier dubbele formatie den normalen toestand, oorlog tegen een inlandschen vijand, over het hoofd, ofschoon men in 1876 kon weten, dat zelfs een oorlog tegen den inlandschen vijand de medewerking van het gheele Indische leger kan vorderen, en men stelde bovendien eene gefingeerde oorlogsformatie vast, omdat in laatstgenoemd jaar noch het plan van verdediging van Java, noch dat van Sumatra's Westkust tegenover den buitenlandschen vijand aangenomen was of bestond 3). Evenals bij de legerorganisatie van 1853 was gedaan — die

1) E. de Waal, *Onze Indische Financiën*, deel II.

2) De nieuwe formatie van het Indische leger, *De Indische Gids*, 1882, deel II.

3) *Handelingen der Staten-Generaal*, 2e Kamer, 1880—1881. *Begrooting van Ned.-Indië voor 1881*.

echter voor den Generalen Staf alléén eene *oorlogsformatie* noodig achtte 1) — had de Minister van Koloniën in 1876 aangenomen, dat de organisatie van elk onderdeel van het leger gegrond moest zijn op algemeenen oorlogstoestand, d. i. oorlog met een buitenlandschen vijand, ofschoon erkend werd, dat bij het Indische leger tevens moest worden gerekend op de telkens wederkeerende mobilisatiën van een gedeelte van het leger voor zoogenaamde *expeditiën*, die den zeer belangrijken werkkring van den staf in *vredestijd* (lees: buiten het terrein van den oorlog) niet mochten belemmeren.

Met den algemeenen oorlogstoestand als basis, werd den Generalen Staf eene fictieve formatie van 7 hoofdofficieren en 11 kapiteins gegeven, die, wijl men waarschijnlijk in den eersten tijd niet over een zoo groot aantal werkelijk geschikte hoofdofficieren zou kunnen beschikken, voorloopig op 4 hoofdofficieren en 14 kapiteins werd bepaald. Voor deze 18 stafofficieren vond men de volgende plaatsingen: 1 hoofdofficier en 7 kapiteins werden aanstonds aan den *stafdienst* onttrokken door hen te bestemmen voor den *Topographischen* (later Topographischen en Geographischen) *dienst*, 4 kapiteins, chefs van den staf in de drie militaire afdeelingen op Java en ter Westkust van Sumatra, 1 kapitein, adjudant van den Commandant van het leger en chef van het kabinet van het Departement van Oorlog, en 3 hoofdofficieren en 2 kapiteins bij het *hooftbureau* van den Generalen Staf, van welke de majoor en 1 kapitein in den regel met bijzondere opdrachten (stafdienst in Atjeh en Onderhoorigheden en militaire verkenningen op Java voor het te ontwerpen stelsel van verdediging tegen een buitenlandschen vijand) werden belast.

Van deze formatie, door den Minister van Koloniën in 1880 eene „voorloopige” genoemd 2), is in het eerste gedeelte dezer rede die van het belangrijkste gedeelte van den Generalen Staf,

1) Redevoering, uitgesproken door den Luitenant-Generaal J. van Swieten bij de overgave van het bevel over het Ned.-Ind. leger aan den Generaal-Majoor W. C. von Schierbrand, Tijdschrift voor Ned.-Indië, 1873, pag. 382—395, deel I.

2) Zie noot 1 blz. 503.

het *hoofdbureau* (zie I) behandeld. Ofschoon de chefs van den staf in de militaire afdeelingen op Java en Sumatra's Westkust, naar veler meening, 1) geen deel hadden behooren uit te maken van den Generalen Staf, komt het mij voor, dat de Minister in 1876 terecht van oordeel was — ofschoon het betoog achterwege bleef — dat 'het in het belang van den dienst moet worden geacht, dat zij geene kapiteins der Infanterie, maar staf-officiëren zijn. Bij de legerformatie van 1882 zijn zij dan ook bij den Generalen Staf gebleven. Minder gewenscht was het, den chef en de kapiteins van den Topographischen dienst als staf-officiëren te beschouwen, omdat deze dienst, vooral na de opneming daarin van den Geographischen dienst (de triangulatie), zoodanig technisch karakter heeft, dat het gebiedend noodzakelijk is, er uitsluitend vakmannen en geene *staf-officiëren* bij te gebruiken. Zelfbedrog is het, te meenen, dat ieder staf-officiër bij dezen dienst op zijne plaats zoude zijn, of, werd hij na eenigen tijd een goed officier van dien dienst, na er eenige jaren bij gediend te hebben, ook een bruikbaar staf-officiër zou blijven. Brengt men de triangulatie en de topographische opneming van Ned.-Indië onder militair bekeer, dan spreekt het van zelf, dat deze diensten onder de algemeene leiding van den Chef van den Generalen Staf moeten worden gesteld. De tot die diensten behoorende officieren maken met het overige personeel wel een onderdeel uit van den Generalen Staf, (*Neben-Etat* in Duitschland, *Auxiliaires de l'Etat-Major* in Frankrijk) en zullen bij het ontstaan van een algemeenen oorlogstoestand — ook bij dien staf — zeer nuttig werkzaam kunnen worden gesteld, doch het zou niet te vorderen zijn en trouwens tot bittere teleurstellingen aanleiding geven, indien officieel werd aangenomen, dat zij ook geschikte staf-officiëren zouden zijn. Het sedert 1869 ingevoerde examen voor officieren, die bij den Topographischen dienst wenschen te worden geplaatst, was en is trouwens met het denkbeeld in strijd, dat staf-officiëren alléén bij dien dienst zouden moeten worden geplaatst. Men heeft dat denkbeeld in Indië dan ook

1) Zie Inleiding en noot 2 blz. 499.

om goede redenen nooit omhelsd; doch wat bleef dan zoodoende over van de 18 stafofficieren, die de Minister in 1876 voor den *algemeenen oorlogstoestand* noodig oordeelde? Aangenomen, dat al die 18 officieren de voor *stafdienst* gevorderde opleiding hadden ontvangen, dan zou de voor 8 hunner bij den *Topographischen dienst* aangewezen werkkring er toe hebben medegewerkt, de meesten hunner langzamerhand geheel van den stafdienst te vervreemden. De formatie van 1876 was dus niet alleen onvoldoende, doch zij stelde bovendien de toekomst aan gevaren bloot. De legerformatie van 1882 maakte een einde aan de aequivalentie van de bovenbedoelde officieren van den Topographischen dienst en den stafofficier, doch bracht het aantal stafofficieren voor den algemeenen oorlogstoestand — hoewel het stelsel van verdediging tegen een buitenlandschen vijand nog altijd niet was aangenomen — niet op, maar ver beneden 18. De formatie van den Generalen Staf bleef dus onvoldoende. De »tegenwoordige» formatie telt voor het hoofdbureau 6 en voor den gewestelijken dienst 7, totaal 13, en de »normale» formatie op ultimo 1897: 12 stafofficieren 1), terwijl de »aanwezige sterkte» op laatstgenoemden datum 11 officieren »voor den eigenlijken stafdienst» bedroeg. Bij Koninklijk kabinetsrescript van 1892 is bepaald, welke de algemeene beginselen moeten zijn, waarnaar de verdediging van Indië tegen een buitenlandschen vijand zal behooren te worden gevoerd 2). Wellicht is, met het oog op die beginselen, de »tegenwoordige» formatie der officieren »voor den eigenlijken stafdienst» voldoende, doch zij is zeker vooralsnog niet voldoende met het oog op het werk, dat de Generale Staf buiten het oorlogsterrein behoort te verrichten.

III.

Wat de Generale Staf op het gebied buiten het terrein van

1) Koloniaal Verslag, 1898. Zie Bijlage II.

2) Handelingen der Staten-Generaal, 1e Kamer, 1896—1897, pag. 245. Zie ook Koloniaal Verslag, 1892, en „Ned.-Indië onder het regentschap van Koningin Emma”, pag. 238.

den oorlog heeft te doen, is niet minder belangrijk dan zijne taak gedurende den oorlog. Dit dienstvak zal in de eerste plaats zich hebben bezig te houden met het verzamelen en bestudeeren der gegevens, betrekking hebbende op de verdediging tegen een buitenlandschen vijand, oorlogen tegen inlandsche vijanden, ethnographie, militaire aardrijkskunde en statistiek, alsmede krijgsgeschiedenis van Ned.-Indië en — voor zooveel noodig — de aangrenzende Europeesche koloniën.

Voor het hierbedoelde werk zal het wenschelijk zijn, den Indischen archipel in eenige groote groepen te verdeelen en daarin, voor zooveel noodig, de omliggende bezittingen van andere Europeesche mogendheden op te nemen 1). Bij het bepalen van het schema van werkzaamheden zal nader moeten blijken, welke groepeerings de voorkeur verdient. Elk dezer groepen heeft een of meer stafofficieren, die volgens een algemeen plan werken. Eerst behoort te worden nagegaan, welke gegevens er bestaan in boeken, brochures, tijdschriften, dagbladen, kaarten en schriftelijke bescheiden in de verschillende gouvernementsarchieven. Vervolgens wordt kritisch nagegaan, welke van de hierbedoelde gegevens vertrouwen verdienen of ter zijde kunnen worden gelegd. Daarna wordt beslist in hoever zonder voorafgaand plaatselijk onderzoek tot de bewerking der bijeengezamelde stof kan worden overgegaan. Is voorafgaand plaatselijk onderzoek noodig, dan wordt daartoe, indien mogelijk, door den betrokken stafofficier persoonlijk of anders met behulp van gidsen en spionnen overgegaan. Is voorafgaand plaatselijk onderzoek niet noodig, dan wordt de arbeid aan het bureau voortgezet. Na voltooiing van een of meer gedeelten van den schriftelijken arbeid volgt zooveel doenlijk plaatselijke aanschouwing of toetsing.

Jaren zullen verlopen voordat *deze* taak van den Indischen Generalen Staf geacht kan worden te zijn volbracht. Is zij vol-

1) De Kapitein van den Generalen Staf L. Swart in het Indisch Militair Tijdschrift van 1880, deel II, pag. 352—359, en „Het verband tusschen de Nederlandsche en Indische legers”, Ind. Mil. Tijdschrift 1880, deel I, pag. 183—207.

bracht, dan is het duidelijk, dat er nog altijd beduidende werkrachten noodig zullen wezen om de verschillende memoriën of nota's bij te houden. Hoofdzaak blijft het, dat de stafofficieren, die het hierbedoelde werk moeten verrichten, zooveel mogelijk op de hoogte blijven van den inhoud dier memoriën en nota's, opdat zij daarvan de vruchten mogen plukken — zelfs al hebben zij aan de samenstelling daarvan niet medegewerkt — en het werk hunner voorgangers niet met hen uit het leger verdwijne. Zoo ergens, dan moet bij dit werk van den Generalen Staf het beginsel van continuïteit onvoorwaardelijk gehuldigd en het volgen van eigen richting — het zwak van zooveelen in Indië — zooveel doenlijk tegengegaan worden, opdat ook bij dit dienstvak beproefde grondbeginselen ontstaan, niet als zoovele traditiën, waaraan niet mag gemaakt worden dan op straffe van anathema, maar wel als even zoovele bewijzen van kunde en doorzicht, waarop het prestige van dit verdienstelijk centrum van het leger gebaseerd is.

De van de Krijgsschool afkomstige officieren, die bij het hoofdbureau van den Generalen Staf worden gedetacheerd, kunnen in de gelegenheid worden gesteld, een of meer van die memoriën en nota's te bestudeeren met de algemeene opdracht: aanwijzing van fouten en critische beschouwing, gegrond op den actueelen toestand. Sedert eenigen tijd worden dergelijke memoriën en nota's bij de Algemeene Secretarie, over belangrijke onderwerpen van bestuur, zooals de landrente, de koffiecultuur enz. handelende, gemakshalve gedrukt, hetgeen de raadpleging gemakkelijker maakt. Dit voorbeeld verdient navolging.

Het thans behandelde gedeelte van de taak van den Indischen Generalen Staf, dat, in tegenstelling van zijne werkzaamheden op het terrein van den oorlog of den *uitvoerenden* arbeid, het best de *voorbereidende* arbeid kan worden genoemd, is om verschillende redenen zeer typisch. Ik zal slechts een paar voorbeelden opnoemen. Bij het uitwerken van aanvals- of verdedigingsplannen wordt terreinkennis opgedaan. Bij de bestudeering der landstreek komt men in kennis met de inlandsche hoofden, leert men hun invloed schatten en kan men een tipje van den sluier oplichten, die hunne onderlinge verhoudingen voor ons

oog verbergt. Hoe meer de stafofficier met die hoofden en met land en volk in kennis komt, hoe beter.

Met uitzondering van hetgeen sedert 1876 voor de verdediging van Indië tegen een buitenlandschen vijand is gedaan, heeft de Generale Staf op het gebied van den *voorbereidenden* arbeid nog weinig kunnen verrichten. Het grootste gedeelte van den Indischen archipel is dit dienstvak nog zeer onvoldoende bekend. Hoe weinig weet men nog na 26 jaren oorlog van de binnenlanden van Atjeh en Onderhoorigheden, van de Gajoen en Alaslanden. Hoe gering is de kennis omtrent Korintji en het binnenland van Djambi. Hoe weinig waren de tot dusver verzamelde gegevens van Centraal Borneo, hoe gering is onze militair-aardrijkskundige kennis der binnenlanden van Celebes, om van Bali, Soembawa, Soemba, Flores, Timor, Ceram, Halmahera en Nieuw-Guinea niet te spreken. Is deze weinig bevredigende toestand aan den Generalen Staf te wijten? Zeer zeker niet, maar wel aan zijne bekrompen formatie. Men verlieze niet uit het oog, dat die staf eerst geheel aan zijne bestemming zal kunnen voldoen, indien de *voorbereidende* arbeid grootendeels afgevoerd is en daarvan gebruik kan worden gemaakt, zoodat over eenige jaren geen gedeelte meer van den Indischen archipel zal gevonden worden, werwaarts men geen der gegevens volkomen machtig stafofficier kan zenden. Wordt de formatie van den Generalen Staf met het oog op zijn *voorbereidende* werk uitgebreid, dan zou ook aan *elke* expeditie minstens één stafofficier kunnen deelnemen. Hoe lang heeft het moeten duren voordat in Atjeh en Onderhoorigheden één officier van den Generalen Staf werd gevonden?

Men kan echter het bovenbedoeld desideratum: vruchten plukken van het *voorbereidende* werk, niet — althans voorerst niet — bereiken zonder uitbreiding der formatie. Het personeel van het hoofdbureau van den Generalen Staf, volgens de »tegenwoordige formatie», is reeds te zwak voor dat werk. Het is zelfs kleiner dan de Minister van Koloniën in 1873 voor het *voorbereidende werk* van den Generalen Staf noodig oordeelde 1).

1) Zie I.

Behalve dit werk heeft het allerlei loopende zaken, en personeele quaestiën niet uitgezonderd, af te doen en o. m. voorstellen te bewerken, die uit de reorganisatieplannen der verschillende wapens en diensten van het leger voortvloeien 1). Bij het hoofdbureau worden ook de troependislocatiën, de organisatie van militaire expeditiën, de belangen van den Topographischen dienst en de opleiding en vorming der stafofficieren behandeld. Het zal wel geen betoog behoeven, dat het afdoen der zoogenaamde *loopende zaken* niet moet worden opgedragen aan dezelfde personen, die belast worden met het veelomvattende *voorbereidende* werk. Men moet op bureaux gewerkt hebben om het verkeerde daarvan te beseffen. De loopende zaken worden hoofdzaak en het *voorbereidende* werk wordt bijzaak, waaraan gearbeid wordt indien er tijd is. De aandacht wordt dus telkens van dit werk afgeleid, en men werkt nooit slechter, dan wanneer men zijne aandacht op verschillende onderwerpen te gelijk moet concentreren.

Het *voorbereidende* werk wordt echter bij de bestaande formatie van den Generalen Staf niet alleen door het hoofdbureau, maar ook door de stafofficieren bij den gewestelijken dienst verricht. Men denke slechts aan het terrein- en bureauwerk, op de landsverdediging betrekking hebbende. Laatstbedoelde officieren hebben het echter, met het oog op hunne overige, hoofdzakelijk met den troependienst in hunne militaire afdeelingen in verband staande werkzaamheden, te volhandig om zich gezet te kunnen wijden aan het verzamelen en verwerken der reeds genoemde gegevens, op land en volk betrekking hebbende. In de militaire afdeelingen op Java valt op dit gebied weinig meer te doen. De daar geplaatste chefs van den staf zouden dus op dat gebied een of meer landstreken buiten Java in hun rayon van werkzaamheden moeten opnemen, hetgeen — voor enkele in de buurt hunner afdeeling gelegen kleine landstreken uitgezonderd — met het oog op de afstanden van hunne standplaatsen, op den duur tot nadeel van hunne gewone,

1) Zie Regeeringsalmanak van Ned.-Indië, 1898, deel I, pag. 393 en pag. 394.

dagelijksche en vaak niet minder belangrijke diensten zou strekken.

In het belang van het door mij bedoelde *voorbereidende* werk zal de formatie van den Generalen Staf derhalve met enkele kapiteins moeten worden uitgebreid, die, organiek tot het hoofdbureau behorende, doch tijdelijk op een der gewestelijke militaire commando's buiten Java gedirigeerd wordende, van daar uit speciaal met bovenbedoeld werk worden belast. Let ik nu op hetgeen er op dit gebied nog behoort te worden gedaan, dan geloof ik, dat zou kunnen worden begonnen, naar elk van de militaire commando's: Oostkust van Sumatra, Palembang, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en Celebes en Timor 1) 1 kapitein van den Generalen Staf te dirigeren. De formatie van den Generalen Staf zou dus met 4 kapiteins moeten worden uitgebreid. Met de »tegenwoordige formatie» zou dit dienstvak dan $6 + 7 + 4 = 17$ stafofficieren tellen (den adjudant van den Commandant van het leger buiten beschouwing latende), derhalve beneden het cijfer der stafofficieren blijven, dat de Minister van Koloniën in 1876 voor den *algemeenen oorlogstoestand* noodig achtte. De Indische oorlogsbegroting zou door deze formatieuitbreiding, volgens de in 1898 vigeerende bepalingen, met $\pm f 27840$'s jaars worden verhoogd.

Eene onmisbare hulp voor den Generalen Staf, niet alleen voor zijne taak bij oorlog met een buitenlandschen en met den inlandschen vijand, doch ook buiten den oorlogstoestand, voor zijn *voorbereidend* werk, is een gedisciplineerd en geschoold *Korps Gidsen*. De noodzakelijkheid daarvan werd reeds vroeger aangetoond 2). In de beteekenis van het woord vindt men het bewijs voor die noodzakelijkheid. Dat korps is vooral in een slechts voor een klein gedeelte topographisch opgenomen land als Ned.-Indië noodig. Tot dusver is het civiel bestuur met

1) De officieele benaming is *Celebes, Menado* en *Timor*, doch Menado is geographisch, niet politisch, een onderdeel van Celebes.

2) De Generale Staf, Indisch Militair Tijdschrift, 1870. Monitor, Indische militaire belangen, III, pag. 154, en „Het verband tusschen de Ned. en Ind. legers”, Ind. Mil. Tijdschr. 1880.

de beschikbaarstelling van gidsen belast, die in den regel door de inlandsche hoofden worden gezocht. De Indische krijgsgeschiedenis staft met talrijke voorbeelden de vele slechte en onbetrouwbare gidsen, die volgens dit stelsel werden verkregen. De Minister van Koloniën van 1873, die het Indische leger een Generalen Staf schonk, zag terecht in, dat daartoe ook een korps Gidsen behoorde 1). Het Indisch legerbestuur heeft echter naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 16 Augustus 1873 N°. 74 geene voorstellen ingediend tot oprichting van zoodanig korps, en na eenige jaren, evenals de Indische brigade, slechts wat den naam betrof, te hebben bestaan, verdween het bij Koninklijk besluit van 28 Januari 1882 N°. 13 uit de Indische legerorganisatie. Men stelle alsnog pogingen in het werk tot oprichting van zoodanig korps, dat aanvankelijk uit eene sterkte van 25 à 50 onderofficieren (Indo-Europeanen en inlanders) zou kunnen bestaan, die hunne theoretische vorming bij de *instructiebrigade* van den Topographischen dienst behooren te ontvangen, om later bij eenige expeditie naar eene landstreek, waar zij de noodige kennis van terrein en bevolking hebben opgedaan, als wegwijzers op te treden. Daar zij in het laatste geval dikwijls ordonnansdienst zullen moeten verrichten, moeten zij ook eene rijkunstige opleiding ontvangen. Behalve kennis van terreinopnemen en rijden, moet ieder gids practisch de taal en voorts een en ander van de zeden en gebruiken der bevolking van het land kennen, waar hij zijne terreinkennis heeft opgedaan. Dit korps, eens gevormd zijnde, moet, over de verschillende deelen van den Indischen archipel verspreid, langzamerhand een kern worden van te drillen en met eenig vertrouwen te gebruiken tijdelijke (d. i. niet onder dienstverband staande) gidsen, boden en spionnen uit alle oorden van Ned.-Indië, die zoo noodig, bij eene expeditionaire colonne kunnen worden gedetacheerd, in de landstreek optredende, waar zij »Land und Leute" kennen. Inlanders van het gehalte der inlandsche opnemers of *mantri tjengkal* der voormalige civiele »statistieke

1) Indisch Staatsblad van 1873 N°. 270. Zie Bijlage III.

opname" op Java zijn intelligent genoeg om, als handelaren vermoord 1), naar eenige landstreek in de buitenbezittingen te worden gezonden en daar gegevens te verzamelen omtrent terrein, bevolking, hulpbronnen en verdedigingsmiddelen. Stellig zouden zij meer te weten kunnen komen dan Europeesche officieren, zoo deze niet vermoord werden. De Indo-Nederlanders bij het korps Gidsen moeten van het geprononceerde type zijn, omdat zij zich het best kunnen vermommen, het gemakkelijkst met den inlander assimileeren, beter dan de volbloed Caucasiër tegen klimaatsinvloeden bestand zijn, lagere eischen dan deze aan Europeesche voeding stellen en op het gebied van alcohol vrij wel geheelonthouder zijn.

IV.

Heb ik in algemeene trekken gezegd, wat tot den werkring van den Indischen Generalen Staf behoort, één onderdeel daarvan noemde ik met opzet tot dusver niet. Ik bedoel: de vorming der stafofficieren. Men kan immers de vraag: op welke wijze moeten Indische stafofficieren worden opgeleid, niet beter beantwoorden dan eerst te vragen: wat verlangt men van den Indischen stafofficier? Resumeert men de verschillende door mij genoemde diensten, die van hem worden gevorderd, dan blijkt het, dat hij niet alleen volkomen geschikt moet zijn om als chef van den staf op te treden van groote of kleine troepenafdeelingen van het *Indische* leger, zoowel bij troepenoefeningen op groote of kleine schaal als bij oorlog tegen den inlandschen of den buitenlandschen vijand, maar ook dat hij geheel berekend moet zijn om deel te kunnen nemen aan alles wat tot het *voorbereidende* werk van dit dienstvak behoort.

De Indische stafofficier moet derhalve:

1. Theoretisch en practisch bekend zijn met het organisme van het *Indische* leger en bij de Infanterie, Cavalerie, de bere-

1) Overzicht van de geschiedenis der opleiding van officieren voor den Generalen Staf in Nederland en Ned.-Indië, *Indisch Militair Tijdschrift*, 1881, pag. 1—12 en 128—146, deel I.

den Artillerie, de Genietroepen en den Topographischen dienst hebben gediend.

2. Eene grondige kennis bezitten van de toepassing der tactiek, strategie en versterkingskunst in Indië, ook met het oog op de aldaar voorhanden personeele, materieele en natuurlijke middelen, en de toepassing zooveel mogelijk langs practischen weg op Indische terreinen leeren, waarbij theoretische en practische bestudeering der terreinleer — voor het vlug lezen van kaarten en het vormen van een juist oordeel over het terrein — op den voorgrond moet staan.

3. Theoretisch en practisch geoefend zijn in den stafdienst buiten en op het terrein van den oorlog, waartoe o. m. behooren omgang met inlandsche vorsten, hoofden en bevolking, d. i. schriftelijk en mondeling verkeer uit een politiek oogpunt, bij zendingen en het sluiten van contracten, en de bekendheid met de daarbij in Indië geldende usantiën, het oordeelkundig opsporen en verzamelen van gegevens van geographischen, ethnographischen, statistischen en klimatologischen aard, uit een militair oogpunt van belang, in onze Indische bezittingen en, zoo noodig, in de omliggende vreemde koloniën.

4. Behalve van de militaire vakken — waarvan de grondige kennis noodig is om aan de ad 1 tot en met 3 gestelde eischen te kunnen voldoen — eene studie hebben gemaakt van de toepassing der oorlogsgebruiken tegen den inlandschen vijand, de legerverpleging en het transportwezen in den Indischen oorlog, de Indische krijgsgeschiedenis na 1816 (waarvan een gedeelte critisch), de landsverdediging (met eene critische beschouwing der geschiedenis daarvan na 1816) en hetgeen daarmede in verband staat (zooals samenwerking van land- en zee-macht, gebruik der spoorwegen, optreding van inlandsche hulptroepen, staat van oorlog en staat van beleg), een of twee inlandsche talen, de ethnographie, de militaire aardrijkskunde, het staats- en administratief recht en de godsdienstige wetten van Ned.-Indië.

Uit dit algemeen overzicht blijkt, dat de meeste vakken eene speciaal op Indische toestanden, behoeften en eischen gebaseerde behandeling vorderen, waarvan het practisch gedeelte bezwaarlijk in Nederland kan worden beoefend, terwijl het, met het oog

op het *vele*, dat van den Indischen stafofficier gevorderd wordt, dringend noodzakelijk wordt geacht, alle eischen, die niet tot directe toepassing in Indië kunnen leiden, te laten vallen. Dit zal misschien door hen, die met Indische toestanden onbekend zijn, bekrompen worden genoemd, doch ik geloof, dat moeilijk anders zal kunnen worden gehandeld.

Acht ik het dus in het belang van het Indische leger, dat de *practische* opleiding voor den Generalen Staf *geheel* in Indië plaats hebbe, op de vraag of dan de *theoretische* opleiding — gelijk tot dusver heeft plaats gehad — kan blijven, moet mijn antwoord even beslist *neen* luiden.

Bij de theoretische opleiding of vorming van den Indischen stafofficier moet, evenals bij de praktische, met het oog op het *vele*, dat van hem gevorderd wordt, in de eerste plaats niet uit het oog worden verloren, dat hem, zooveel mogelijk, slechts datgene worde onderwezen, dat tot directe toepassing in Indië kan leiden. In Indië, waar de oorlogstheorie voortdurend aan de practijk wordt getoetst, is de taak van den stafofficier — zooals uit de daarvan door mij gegeven schets blijkt — zóó veel omvattend, dat bij de theoretische opleiding of vorming, niets minder dan bij de praktische, alleen gelet moet worden op de eischen, die *Indische* terreinen en toestanden aan de oorlogvoering stellen. De ervaring, op het Indische oorlogsterrein opgedaan, moet aan eene Krijgsschool voor Indische officieren worden verwerkt.

Waar nu die terreinen en toestanden — zooals ik reeds heb doen uitkomen — zoo hemelsbreed verschillen van de Europeesche, of laat mij liever zeggen de Nederlandsche, en de koloniale practijk, gelijk de Generaal Wolseley het zoo teekenend heeft uitgedrukt, zich niet straffeloos kan baseeren op alles wat de Europeesche op het gebied van oorlogvoering heeft geboekt, daar kan het niet anders dan in het belang van de legers in Nederland en in Indië zijn, dat, waar officieren van beide legers aan één instelling tot stafofficier worden opgeleid, de theoretische vorming van den Nederlandschen officier een *Nederlandsch* en die van den Indischen officier een *Indisch* cachet moet dragen; want de vruchten van die vorming moeten in het eerste

geval op het Nederlandsch of Europeesch, en in het tweede geval op het Indisch gevechtsveld worden geplukt. Er zal dus, waar de Nederlandsche eischen moeilijk met de Indische kunnen harmoniceeren en beide in dit opzicht gelijke rechten of aanspraken mogen doen gelden, aan die instelling eene groote afscheiding in de studiën van Nederlandsche en Indische officieren moeten gemaakt worden. Wel is van Nederlandsche zijde terecht gewezen op de eenzijdigheid, die het gevolg zou kunnen worden van »te groote afscheiding in de studiën”. 1) doch van die zijde is uit het oog verloren, dat tusschen 1873 en 1881 ten aanzien van de opleiding voor den Generalen Staf van het Indische leger, door te groote gelijkstelling in de studiën, zeer eenzijdig is te werk gegaan. 2) Eerst langzamerhand is hierin verbetering gekomen door, nevens de erkenning, dat de theoretische vorming in Nederland niets anders beoogt dan de voorbereiding der practische vorming in Indië, het voor de uitvoering van het gezonde beginsel »afscheiding in de studiën” benodigde aantal Indische officieren-leeraren na 1890 te vermeerderen.

Hoofdzaak bij de theoretische vorming in Nederland moet zijn de studie van al de vakken, die alléén op de series lectionum der *Indische* officieren van de Hoogere Krijgsschool voorkomen, m. a. w. niet de studie van de vakken, die zij met de Nederlandsche officieren gemeen hebben en waarvan de kennis niet speciaal voor eene *Indische* opleiding wordt vereischt, doch wel voor de opleiding tot stafofficier in het algemeen.

Waar de studie van laatstbedoelde vakken meer een algemeen karakter draagt en daarbij geene sprake is van toepassing noch op specifiek Nederlandsche, noch op specifiek Indische toestanden, daar kunnen die vakken zonder bezwaar ook aan eene Hoogere Krijgsschool in Indië worden gedoceerd; m. a. w. voor

1) J. D. S., Nederlandsche en Indische belangen op militair en financieel gebied.

2) W. Cool, Indische legerbelangen, Militaire Spectator, 1884 en 1885. De wetgevende macht en de ministeriën van landsverdediging, Indisch Militair Tijdschrift, 1879, deel I. Zie ook Indisch Militair Tijdschrift, 1880, deel I, pag. 123.

de studie van deze vakken alléén is het niet onvermijdelijk, dat de Indische aspirant-stafofficieren de Hoogere Krijgsschool in Nederland bezoeken. Noemt men de studiën in deze vakken, tot beter begrip van hetgeen ik bedoel, de *algemeene*, en die, welke de Indische officieren niet met de Nederlandsche gemeen hebben, de *bijzondere* studiën van den Indischen officier, en is men het met mij eens, dat de laatstbedoelde studiën voor hem de gewichtigste zijn, dan lijdt het geen twijfel of de hulpbronnen voor deze studiën zijn in Indië beter en overvloediger dan hier te lande. Die hulpbronnen zijn tweërlei: de levende en doode. De eerste, waartoe de *terreinen* en de *bevolking*, die zich daarop beweegt, het *leger* en de *functiën*, dat het op die terreinen en tegenover die bevolking verricht, mogen gerekend worden, zijn natuurlijk alleen in Indië te vinden. De tweede, de papieren gegevens, zijn uit den aard der zaak slechts in geringe mate hier te lande aanwezig, want de *details* van Indische tactiek, strategie, fortificatie, krijgsgeschiedenis, legerverpleging, stafdienst, oorlogsgebruiken, militaire aardrijkskunde en landsverdediging zijn alléén in de archieven in Indië te vinden. 1)

Tegenover de middelen, waarover in Indië ten behoeve van de theoretische opleiding kan worden beschikt, zal men moeten erkennen, dat de middelen, die hier te lande aanwezig zijn om aan die opleiding een Indisch cachet te geven, slechts als plaatsbekleedende kunnen worden beschouwd. Zonderling moge het daarom worden genoemd, dat de Minister van Koloniën in 1884 beweerde: »Het leerplan der Krijgsschool beoogt geene *practische* oefening, maar *theoretische* vorming, en het lijdt geen twijfel of de hulpbronnen voor die vorming zijn in het moederland beter en overvloediger dan in Indië.» 2) Dit laatste kan natuurlijk slechts worden toegestemd voor zooveel die hulpbronnen voor de *algemeene* studiën van den Indischen officier moeten dienen. Voor hem -- ik heb het reeds gezegd -- zijn

1) Zie ook L. Swart, *ibid.*, pag. 362 en 363, en W. Cool, *ibid.*, pag. 84. (Overdruk). Zie voorts Bijlage IV.

2) Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer van de Staten-Generaal betreffende de begrooting van Ned.-Indië voor 1885.

echter de *bijzondere* studiën de gewichtigste, en aan de eischen van deze kan eene Hoogere Krijgsschool in Indië het best voldoen.

Na de inwerkingtreding der laatste wet op het militair onderwijs behoort *practische* oefening — ik bedoel de detacheringen bij de verschillende wapens van het leger hier te lande — ook tot de opleiding van den Indischen officier, terwijl die detacheringen na zijne terugkomst in Indië bij het leger aldaar worden herhaald. Hoe nuttig de detacheringen hier te lande ook mogen zijn voor de Nederlandsche officieren en hoeveel zij ook kunnen bijdragen tot vermeerdering der algemeene kennis van de Indische officieren, deze kunnen daarvan, door het verschil in toestanden in beide legers, lang niet het geëvenredigde nut trekken, omdat de organisatie, de formatie, het materieel, de uitrusting, de geschutbewapening, enz., gelet o. m. op het land, volk, terrein en klimaat, hier en ginds typische verschillen eischen, zoodat de tijd, die voor deze detacheringen bestemd is, beter besteed zou kunnen worden met het oog op de *bijzondere* studiën der Indische officieren in het samenstel hunner *theoretische* vorming in Nederland. Wordt dit beaamd, dan zou die vorming slechts een studietijd van twee, in plaats van drie jaren, zooals tegenwoordig, eischen en, als gevolg van deze wijziging, hunne *practische* vorming nitsluitend in Indië moeten plaats hebben.

Tot de *bijzondere* studiën der Indische officieren behooren de studiën in die vakken, waarvan zij de colleges volgen der hoogleeraren en leeraren aan de instelling tot opleiding van O.-I. ambtenaren te Delft. Bij het bestaan eener Hoogere Krijgsschool in Indië — zooals behoort, in de nabijheid van het hoofdkwartier van het leger, omdat daar de meeste beschreven gegevens worden gevonden voor eene critische studie der Indische oorlogen en gevechtsvoering — zouden die officieren in dezelfde vakken onderwijs kunnen ontvangen van de leeraren, geplaatst aan de afdeling B van het gymnasium te Batavia. In Indië, waar men zich ook ten aanzien van dit onderwijs op het terrein van actie en in de nabijheid der levende bronnen bevindt, zouden de resultaten daarvan minstens even vruchtdragend kunnen

zijn als die van het Delftsche onderwijs. De *overige niet-militaire* vakken worden even goed in Indië als hier onderwezen.

Noch voor de Delftsche studiën, noch voor de detacheringen bij de verschillende wapens van het leger hier te lande, noch voor de algemeene studiën is derhalve eene opleiding van Indische officieren aan eene Hoogere Krijgsschool in Nederland onmisbaar. Rest de *bijzondere* militaire studiën dezer officieren, die aan eene Hoogere Krijgsschool in Indië meer tot haar recht komen.

Voor hen, die deze meening met mij deelen, treedt de vraag natuurlijk op den voorgrond: is uit Indië nooit het voorstel gedaan, de opleiding voor den Indischen stafofficier in Indië te doen plaats hebben? Ik kan op deze vraag een bevestigend antwoord geven.

Het Koninklijk besluit, dat het Indische leger een Generalen Staf schonk, gaf het ook eene *Stafschool*. 1) Voor het geven van onderwijs waren 4 kapiteins bestemd en, »zoolang de omstandigheden dit zullen vorderen», de noodige burgerleeraren. De cursus zou 4 jaren duren, en jaarlijks konden 5 luitenants, na een voldoende toelatingsexamen te hebben afgelegd, op die inrichting worden geplaatst. De theoretische en practische opleiding van den aspirant-stafofficier zou door den Commandant van het leger worden geregeld. Na afloop van den vierjarigen cursus zou geen examen worden afgelegd.

In Maart 1874 werd der Indische regering het concept-programma van het toelatingsexamen ter goedkeuring aangeboden. Tot basis was het toen hier te lande geldende programma genomen. In sommige vakken werden, in verband met Indische eischen en behoeften, hogere, in andere vakken lagere eischen gesteld. Werd bij het stellen van dit programma zooveel mogelijk naar verlichting der eischen gestreefd, niettemin bleef de meest kenmerkende eigenschap daarvan slaafsche navolging van het Nederlandsche.

Nadat bovenbedoeld programma in April 1874 door de Indische regering was goedgekeurd, 2) werd de regeling van het

1) Indisch Staatsblad van 1873 N°. 270.

2) Indisch Staatsblad van 1874 N°. 115.

onderwijs aan de Stafschool kort daarna aan het leger bekend gemaakt. 1) In de behoefte aan officieren-leeraren aan deze inrichting werd getracht te voorzien :

1°. door oproeping in Indië, en

2°. door den Minister van Koloniën voor te stellen, twee kapiteins van den Generalen Staf van het leger hier te lande naar Indië te zenden om bij het leger aldaar te worden gedetacheerd.

Beide pogingen, ter verkrijging van de noodige officieren-leeraren, leden schipbreuk. De oproeping in Indië leverde geene resultaten op. Nederlandsche kapiteins van den Generalen Staf hadden zich wel voor eene detachering bij het Indische leger aangemeld; doch de toenmalige Minister van Oorlog — Generaal-Majoor Weitzel — had hunne eischen, als exorbitant, niet voor inwilliging vatbaar geacht, ofschoon de Commandant van het Indische leger — Luitenant-Generaal Whitton — aan de geldelijke voordeelen denkende, waarmede eenige als finantieele specialiteiten in 1872 naar Indië gezonden Nederlandsche comptabele ambtenaren waren begiftigd, terecht naar mijne meening, van oordeel was, dat ook voor het *leger* het beginsel moest gelden: »een goed arbeider is zijn loon waard.»

Niet alleen voor laatstbedoelde quaestie, doch ook wegens de bezwaren, die het Indisch legerbestuur tegen sommige bepalingen van het Koninklijk besluit van 16 Augustus 1873 N°. 74 had ingebracht, was de Minister van Oorlog door dien van Koloniën in de oprichting van den Generalen Staf voor het Indische leger betrokken, en de Generaal Weitzel, die zoowel vóór als na zijne detachering bij dit leger, met zekere voorliefde Indische militaire aangelegenheden had behandeld, liet zich ook in casu niet onbetuigd, daarop zijn licht te doen schijnen. Zijne beschouwingen over den werkkring van den Generalen Staf in het Indische leger waren juist, doch zonderling mag ik wel, in verband daarmede, zijne bewering noemen, dat hij het aantal van 4 officieren-leeraren voor de Indische Stafschool »buitensporig hoog” achtte, omdat men — let wel — aan den

1) Algemeene Order van 1874 N°. 71.

Generalen Staf in Indië niet zulke hooge eischen als aan dien in Nederland behoefde te stellen! Ten onrechte natuurlijk. Evenals hier heeft men zich daar voor te bereiden op een oorlog met een buitenlandschen vijand. Zijne conclusie had dus behooren te luiden, dat men in Indië, met het oog op den inlandschen en den buitenlandschen vijand, *andere* eischen dan in Nederland moet stellen, die zeker niets minder dan hier te lande eene zeer ernstige en inspannende voorbereiding vorderen.

De Indische Legercommandant achtte natuurlijk het aantal der voor de Indische Stafschool bij het Koninklijk besluit van 16 Augustus 1873 N°. 74 toegestane officieren-leeraren voor geene vermindering vatbaar. Die opperofficier wees er verder op, dat evenmin als bij dat besluit op een *Chef* van den Generalen Staf was gerekend, een *Directeur* voor de Stafschool was aangewezen, zoodat de Legercommandant o. m. voorstelde, aan laatstgenoemde inrichting te verbinden: 1 majoor of luitenant-kolonel, directeur, 4 kapiteins, instructeurs, en, »zoo lang zou blijken noodig te zijn», een of meer burgerleeraren.

Die Legercommandant ging echter verder. Stond bij deze, evenals bij de sedert 1870 gedane voorstellen het beginsel van *opleiding voor stafofficier in Indië* op den voorgrond, na de tot dusver bij de oprichting van den Generalen Staf in Indië ondervonden teleurstellingen, was het voor den Generaal Whitton oene zekere satisfactie, dat hij, tegelijk met de eerstbedoelde voorstellen, in Aug. 1874 der Indische regeering kon mededeelen het door hem, in zake die opleiding, in 1870 aan den toenmaligen Legercommandant, Luit.-Gen. Kroesen gegeven advies, dat door laatstgenoemden opperofficier niet aan de Indische regeering was medegedeeld, omdat hij er zich niet mede had kunnen vereenigen.

Dat advies beoogde o. a. *opleiding voor den Indischen stafofficier in Nederland*. Daar ik in 1874 en 1875 werkzaam ben geweest op het kabinet van den Commandant van het leger en na het vertrek van 's Generaals adjudant, den kapitein der Artillerie A. R. W. Gey van Pittius, gedurende een paar maanden in eerstgenoemd jaar als adjudant van den Luit.-Generaal Whitton

gefungeerd heb, valt het mij niet moeilijk, de gronden mede te deelen, waarop dat advies gebaseerd was.

Vooreerst is het minder juist — zooals meer dan eens beweerd is — dat die opperofficier *onvoorwaardelijk* voor de *opleiding in Nederland* adviseerde. Hij heeft niets anders gezegd dan dat eene speciale vorming in Indië van stafofficieren — zoo lang men daar niet in het bezit was van een goed korps stafofficieren — *waarschijnlijk* niet zoude leiden tot het verkrijgen van goed onderlegde en degelijk geschoolde stafofficieren, die men gerust tegenover die van de legers in Europa kon stellen. De Generaal schonk er daarom de voorkeur aan, dat die opleiding *vooreerst* — totdat het Indische leger in het bezit zoude zijn van *eigenlijke stafofficieren* — in Nederland plaats vond. Had zich de Generaal in zijn advies van 1870 hiertoe bepaald, dan zou nooit twijfel omtrent zijne bedoeling zijn gerezen; thans moest men — zooals met andere adviezen van den Generaal Whitton — naar die bedoeling zoeken. Over die opleiding in verdere beschonwingen tredende, beweerde de Generaal, dat, zoolang er in Indië nog geene eigenlijke stafofficieren waren, van eene opleiding in Indië eenzijdige opvatting, richting en toepassing te vreezen waren. Hiervoor was, dertig jaren geleden, wel wat te zeggen; doch toen de Generaal, verder redeneerende, beweerde, dat aanhoudende studie en inspanning in Indië — vooral aan de kusten van Java — niet zelden ziekten tengevolge hebben, die het physiek ondermijnen en binnenlandsche verloven noodzakelijk maken; toen hij vervolgens aan eene opleiding in Nederland voordeelen toekonde als het binnen- en buiten'slands bijwonen van manoeuvres, het doen van stafreizen (zoo heilzaam voor de practische beoefening van vreemde talen) en de omgang met de hoogste kringen en met officieren van andere legers; toen hij ten slotte van oordeel was, dat aan eene opleiding in Nederland niet zoovele kosten waren verbonden als aan eene opleiding in Indië, toen was het ieder, die tusschen de regels las, duidelijk, dat de Generaal Whitton in zijn advies van 1870, om welke redenen dan ook, niet krachtig was uitgekomen voor *zijne* opinie: *opleiding in Nederland*. Hij vond deze opleiding zóó goed, dat hij niet den minsten twijfel opperde omtrent de

geschiktheid van de toenmalige Stafschool te Breda en het programma van deze inrichting voor de opleiding van Indische stafofficieren. Van het doceren van Indische vakken aan de Indische officieren werd geen woord gerept, dus evenmin van de benoeming van officieren- en burgerleeraars in die vakken. Na het doorloopen van den vierjarigen cursus der Nederlandsche Stafschool beschouwde de Generaal ook de practische opleiding der Indische officieren als voltooid, want hij gaf in óverweging om de *best* geslaagde officieren na het einde van den cursus onmiddellijk bij keuze tot kapitein te bevorderen en allen, die *geslaagd* waren, hetzij onmiddellijk of na een nader te regelen termijn, bij den Generalen Staf over te plaatsen. De toelagen aan den directeur en de leeraren der Stafschool uit de Indische fondsen waren de eenige buitengewone uitgaven, die de Generaal voorzag, indien de Stafschool te Breda dienstbaar werd gemaakt aan de opleiding voor stafofficier bij het Indische leger.

De mededeeling aan de Indische regeering van het advies van den Generaal Whitton van 1870 ging niettemin in denzelfden brief aan den Gouverneur-Generaal van 1874 (zie boven) gepaard met de door dien Generaal gewijzigde voorstellen tot opleiding van stafofficieren in Indië. Ik behoef niet te zeggen, dat die brief den gewenschten indruk maakte. Wat wilde de Indische Legercommandant: opleiding in Indië of opleiding in Nederland? Eindelijk werd alle twijfel opgeheven. In September 1874 deelde de Generaal Whitton den Gouverneur-Generaal mede, dat in Indië geen enkele kapitein was, die aan geschiktheid genegenheid paarde om tot leeraar aan de Indische Stafschool te worden benoemd, zoodat hij de Indische regeering er op wees — niet voorstelde — dat het wellicht aanbeveling verdiende om vooralsnog geene Stafschool in Indië op te richten.

De bovengenoemde brieven van Augustus en September van den Legercommandant hadden voor het Indische leger verstrekkende gevolgen. De Gouverneur-Generaal stelde in October 1874 den Minister van Koloniën voor, de denkbeelden van den Generaal Whitton aan te nemen en de opleiding voor den Indischen Generalen Staf hier te lande te doen plaats hebben, doch voorzag, als gevolg daarvan, de noodzakelijkheid om aan

de Nederlandsche Stafschool in sommige, speciaal voor Indië noodigè vakken onderwijs te doen geven, aanvankelijk door burgerleeraren (op den voet van het toen te Delft en Leiden gegeven onderwijs) en later door Indische stafofficieren, die daarvoor hier te lande zouden worden gedetacheerd. Die vakken waren slechts *niet-militaire* vakken. Van wijziging overigens van het algemeene leerplan der Nederlandsche Stafschool ten behoeve van de Indische officieren werd niet gesproken. De bezwaren, verbonden aan het volgen van hetzelfde leerplan voor de *militaire* vakken door officieren van de Nederlandsche en Indische legers, werden met stilzwijgen voorbijgegaan. Ja, zelfs werd de zeer onvoldoende *practische* vorming der Indische officieren met dit stelsel van opleiding zóó weinig geteld, dat beweerd werd, dat de Indische officieren, die de lessen aan de Nederlandsche Stafschool met vrucht hadden gevolgd, zonder twijfel met eenigen goeden wil binnen weinige maanden na hunne terugkomst in Indië in alle opzichten zouden voldoen aan de voor den Indischen Generalen Staf gestelde eischen.

De Generaal Whitton trad in April 1875 als Legercommandant af. Toen de Minister van Koloniën in Juni van dat jaar nog geene beslissing had genomen op de voorstellen van den Gouverneur-Generaal, betreffende de Indische Stafschool, drong de pas opgetreden Legercommandant, Luitenant-Generaal de Neve, daarop aan. Deze opperofficier maakte van deze gelegenheid gebruik, zijn twijfel te opperen omtrent de doelmatigheid der opleiding in Nederland, want hij, wiens adjudant ik negen maanden ben geweest, was van oordeel, dat véél waarvan de kennis van groot belang is voor den officier van het leger hier te lande, minder op den voorgrond behoeft te worden gesteld voor den officier van het Indische leger, en omgekeerd. Het mocht evenwel niet baten.

In October 1875 werd de voorloopige beslissing van den Minister van Koloniën op de voorstellen van October 1874 (zie boven) ter kennis van het Indisch legerbestuur gebracht. Was men in Juli 1874 — toen de pogingen schipbreuk hadden geleden om een paar kapiteins van den Generalen Staf van het leger hier te lande als leeraar bij de Indische Stafschool te

detacheeren — bij het ministerie van Koloniën van oordeel, dat Indische officieren beter geschikt zullen zijn dan Nederlandsche zijn kunnen om onderwijs te geven in die militaire vakken, welke in Indië eene geheel andere richting vorderen dan in Europa, zoodat het nut, door Nederlandsche stafofficieren bij de Indische Stafschool te stichten, zelfs voor het onderwijs in de vakken, waarbij zij, volgens de opvatting van het Indisch legerbestuur, goede diensten hadden kunnen bewijzen, twijfelachtig was; in September 1875 vergat men bij het ministerie van Koloniën, dat uit het betoog van Juli 1874 volgde, dat de Stafschool in Nederland nog minder geschikt moest worden geacht voor de opleiding van Indische stafofficieren.

De Minister nam echter in 1875 aan, dat overtuigend was gebleken, dat er van eene Stafschool in Indië geene sprake kon zijn. Het in 't geheel niet uitgewerkt denkbeeld van den Generaal Whitton omtrent de opleiding in Nederland heeft daartoe aanleiding gegeven. Uitgewerkt is dat denkbeeld nooit; maar men heeft er zich hier meester van gemaakt en het zonder degelijk onderzoek goedgekeurd. Met den Minister van Oorlog werd thans in overleg getreden over de opleiding der Indische officieren hier te lande.

Hier was in laatstgenoemd jaar de bij Koninklijk besluit van 8 Augustus 1868 N°. 53 opgerichte en bij Koninklijk besluit van 30 Augustus 1872 N°. 62 gewijzigde *Stafschool* met vierjarigen cursus bij Koninklijk besluit van 28 Juli N°. 40 door eene *Krijgsschool* met driejarigen cursus vervaangen 1). Bij het Koninklijk besluit van 30 Maart 1876 N°. 19, dat de reorganisatie van den Indischen Generalen Staf regelde, werd bepaald, dat de opleiding voor Indische stafofficieren voortaan aan de *Krijgsschool* zou plaats hebben 2). Noch omtrent de gewijzigde

1) Overzicht van de geschiedenis der opleiding van officieren voor den Generalen Staf in Nederland en Ned.-Indië, Indisch Militair Tijdschrift, 1881, deel I.

2) Algemeene Order voor het Indische leger van 1876, N°. 91. De *Krijgsschool* telde drie cursussen: voor algemeene krijgskundige studiën, voor technische studiën der artillerie-officieren en voor de intendance, die twee jaren duurde.

richting van het onderwijs, noch omtrent de detailregeling der opleiding in Nederland was het Indisch legerbestuur gehoord. Die regeling bleef trouwens nog onbeslist. Toch zag men in Indië in, dat de Krijgsschool voor dit doel belangrijke veranderingen zou moeten ondergaan. De Indische Legercommandant wees de Indische regeering daarop in Juni 1877 en behield zich voor, nadere voorstellen in te dienen omtrent de regeling van het onderwijs voor de Indische officieren. Vóór dat dit geschied was, ontving de Legercommandant in November 1878 de officieele mededeeling, dat de Krijgsschool met *driejarigen* cursus bij Koninklijk besluit van 14 Maart van dat jaar N°. 15 gereorganiseerd was tot eene instelling met *tweejarigen* cursus, verdeeld in *twee* afdelingen (de eerste te Breda, de tweede te 's-Gravenhage en de laatste onderverdeeld in *drie* cursussen, waarvan een voor algemeene krijgskundige studiën en voor aanstaande stafofficieren, een voor technische studiën voor artillerie- en genicofficieren en een voor de intendance). Bij Koninklijk besluit van 16 Augustus 1878 N°. 25 werd de toelating van Indische officieren aan de gereorganiseerde Krijgsschool nader geregeld en den Indischen Legercommandant opgedragen, een concept-programma voor het toelatingsexamen ter goedkeuring aan te bieden. Aan deze opdracht werd in Januari 1879 gevolg gegeven.

De opleiding der aanstaande Indische stafofficieren werd dus langzamerhand niet in Indië, maar hier te lande geregeld en wel op zoodanige wijze, dat de invloed van het Indisch legerbestuur op deze hoogst belangrijke aangelegenheid nagenoeg geheel genentraliseerd werd door rechtstreeksche bemoeienis van het ministerie van Koloniën, en hoe langer hoe meer is afgeweken van de in 1870 en 1874 in Indië vooropgestelde eischen. Zonder het advies van het Indisch legerbestuur te hooren, gaven de gedurige veranderingen van inzichten hier te lande ten slotte in 1879 eene opleiding voor Indische stafofficieren, die zelfs eene geheel andere was dan de door Generaal Whitton bedoelde. Werd aanvankelijk nog erkend, dat het leerplan ten behoeve van de Indische officieren gewijzigd zou moeten worden, langzamerhand trad ook deze erkenning op den achter-

grond, bleef de door den Minister van Oorlog toegezegde wijziging van dat plan voor de Krijgsschool met *drie*jarigen cursus ten behoeve van de Indische officieren achterwege en werd bij de Krijgsschool met *twee*jarigen cursus, in 1878, met de aan de Indische stafofficieren te stellen eischen hoegenaamd geene rekening gehouden. Van wijziging van het leerplan voor de Indische officieren was immers geene sprake, noch in het Koninklijk besluit van 16 Augustus 1878 N°. 25, noch in dat van 14 Maart 1878 N°. 15. Dat dit leerplan grootendeels ongeschikt was voor *die* officieren, blijkt uit art. 5 van laatstgenoemd besluit en de aanschrijving van den Minister van Oorlog van 18 Mei 1878, IIe afdeling N°. 38; 1) maar men verkeerde hier te lande nog onder den invloed der denkbeelden van den Generaal Whitton. Bedriegt mijn geheugen mij niet, dan verklaarde de Minister van Koloniën in 1879, dat de Krijgsschool hier te lande ook voor de opleiding der Indische officieren dienstbaar moest worden gemaakt, omdat »de werkelijk zeer afmattende inspanning van den geest, die men moet vorderen van instructeurs en leerlingen, betër in een koel klimaat dan in de tropische luchtstreek op den duur kan worden volgehouden.” 2)

Ziedaar de lijdensgeschiedenis der Indische Stafschool. Toen in het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende de Indische begrooting voor 1885, werd beweerd, dat eene Indische Stafschool »om verschillende redenen de voorkeur verdienen” zou, antwoordde de Minister van Koloniën o. m., dat, voor zooveel bij zijn departement was gebleken, »de resultaten der opleiding van Indische stafofficieren bij de Krijgsschool te 's-Gravenhage geheel aan de verwachting” beantwoordden. »Geene enkele klacht over mindere bruikbaarheid van de aldus opgeleide stafofficieren” had den Minister bereikt. »Afgescheiden van finantieele overwegingen”, verdiende daarom »de benutting van de Krijgsschool hier te lande voor de Indische officieren de voorkeur boven de oprichting van eene

1) Zie de critiek op dat leerplan in het Indisch Militair Tijdschrift van 1878.

2) Indisch Militair Tijdschrift 1880, deel I, pag. 123.

speciale Stafschool in Indië." 1) Dit antwoord was meer handig dan juist. Zoóveel blijkt er uit, dat de opleiding voor Indische stafofficieren niet *vooreerst* — zooals de Generaal Whitton in 1870 had geadviseerd — maar *voor altijd* in Nederland moet plaats hebben. Dank aan den aandrang van het Indisch legerbestuur, heeft die opleiding na 1879, maar vooral na 1890 groote verbeteringen ondergaan door haar aan de volgende voorwaarden te doen beantwoorden :

1°. scheiding zooveel doenlijk der studiën van de officieren van het leger in Indië en die van het leger hier te lande ;

2°. detachering van Indische stafofficieren — eerst 1, later 2 en 1 kapitein der Indische Intendance — om aan de *Krijgsschool* (sedert 1892 *Hoogere Krijgsschool*) onderwijs aan de Indische officieren te geven ;

3°. het ad 2° bedoelde onderwijs zooveel mogelijk op *Indische* gegevens te baseeren ;

4°. het onderwijs in 4 niet-militaire Indische vakken op te dragen aan burgerleeraren ;

5°. de theoretische vorming in Nederland te doen volgen door eene praktische oefening in Indië.

Ik erken dus, dat de opleiding in Nederland in de laatste 20 jaren groote verbeteringen heeft ondergaan ; maar al de door mij genoemde verbeteringen zijn even zoovele argumenten tot bestrijding der denkbeelden van den Generaal Whitton omtrent de opleiding hier te lande. Daar deze denkbeelden gediend hebben als materiaal voor de argumenten van den Minister van Koloniën, om geen gevolg te geven aan het Koninklijk besluit van 1873, houdende oprichting van eene *Stafschool* in Indië, zal ik, tot betoog mijner stelling, mij bepalen tot de wederlegging der denkbeelden van dien opperofficier. Ik zal dit ten slotte doen met het piëteitsgevoel van den gewezen adjudant voor zijn voormaligen chef 2).

Het eerste argument van dien opperofficier voor de opleiding hier te lande was het gebrek in Indië aan goede leeraren, ge-

1) Memorie van Antwoord.

2) N. H. W. S. Whitton, Indisch Militair Tijdschrift. 1881.

heel bekend met de richting van het onderwijs aan eene instelling als de Stafschool. Dat gebrek bestond inderdaad, maar vormde geen onoverkomelijk bezwaar. Toen de Stafschool hier te lande in 1868 werd opgericht, beschikte men ook niet onmiddellijk over een stel lecraren, geheel gevormd tot het geven van hooger militair onderwijs. Men ging echter hier te lande geene hulp zoeken bij Fransche of Pruisische stafofficieren, maar men wist in het *help yourself*, zooals de ondervinding schitterend gestaafd heeft, de beste hulp te vinden. In Indië zag men echter tegen het *man hilft sich* op, dat anders waarlijk niet van het Indisch legerbestuur kan worden getuigd! Toen hulp van Hollandsche zijde werd aangeboden door drie kapiteins van den Generalen Staf, was het de Minister van Oorlog, die hunne voorwaarden, als te veel eischend, niet voor inwilliging vatbaar verklaarde 1), waarop de Minister van Koloniën — in strijd met hetgeen tot 1880 aan de Krijgsschool hier te lande heeft plaats gevonden — het beginsel verkondigde, dat Nederlandsche stafofficieren, goed beschouwd, niet geschikt zijn om Indische stafofficieren te vormen! Hoe het ook zij, het door den Generaal Whitton geconstateerde euvel bestaat sedert jaren niet meer in het Indische leger.

Het tweede argument van dien opperofficier voor de opleiding in Nederland was, dat het beginsel der theoretische en praktische opleiding in Indië gevaar zou opleveren voor eenzijdige opvatting, richting en toepassing. Heeft de ondervinding niet geleerd, dat die eenzijdigheid juist een bezwaar is tegen de opleiding in Nederland? Ik breng slechts in herinnering, dat de opleiding voor Indische stafofficieren tot 1880 zeer eenzijdig heeft plaats gehad. Waar onder die eenzijdigheid mag worden verstaan, dat opleiding in Indië te Indisch, maar opleiding in Nederland ook te Hollandsch kan worden, had men nimmer het groote voordeel der opleiding in Indië mogen wegcijferen, waardoor de aanstaande Indische stafofficieren blijven in het leger, waartoe zij behooren en in het land, waar zij later met de troepenleiding zullen worden belast.

1) Indisch Militair Tijdschrift. 1878, 1881.

Het derde argument van Generaal Whitton voor de opleiding hier te lande was van klimatologischen aard: het warmteargument. Ik zal niet uitmaken, waar men, uit een klimatologisch oogpunt gezien, beter studeert: hier of in Indië, doch beweer, dat in Indië — zooals ook de Generaal Whitton en *velen* met hem bewezen hebben — zeer goed en hard gewerkt kan worden. Intense studie vordert in Indië niet onvoorwaardelijk — zooals hier te lande nog algemeen geloofd wordt, door de *warmte* — »eene ongelooflijke wilskracht" 1). De Indische geschiedenis en litteratuur na 1816 hebben deze bewering op elk gebied der koloniale wetenschap gelogenstraf; want indien *velen* in de warmte intens hebben kunnen studeeren, is die wilskracht niet ongelooflijk. De meening, die men nu en dan hier te lande nog hoort verkondigen, dat men in Indië niet studeeren kan, heeft dus nog minder waarde. Men vordert toch ook van den Indischen stafofficier, dat hij na het verlaten der Hoogere Krijgsschool zal blijven doorwerken? De vrees van den Generaal Whitton, dat aanhoudende studie en inspanning in Indië — vooral aan de kust — het gestel ondermijnen, deel ik niet, wanneer de leezalen der Indische Krijgsschool in den goeden moesson worden verlaten voor eene detachering bij de verschillende wapens en den Topographischen dienst in koele bergstreken. Deze heilzame afwisseling in de opleiding voor den Indischen stafofficier zal den minder gunstigen klimaatsinvloed der kust zeer neutraliseeren.

Het vierde argument van den Generaal Whitton voor de opleiding hier te lande was het nut van het binnen-, maar vooral buiten 's lands bijwonen van manoeuvres, het doen van dienstreizen en den omgang met de hoogste maatschappelijke kringen en officieren van andere legers. Zou dat nut niet min of meer kunnen worden opgewogen door de officieren aan eene Krijgsschool in Indië met koloniale legers als die in Cochinchina en Indo-China en in Britsch-Indië in contact te brengen, omdat daaruit voor hen en voor ons koloniaal leger altijd meer te leeren valt, dan uit het bijwonen van manoeuvres hier te

1) I. D. S., Nederlandsche en Indische belangen op militair en financieel gebied, pag. 17.

lande, in België, Frankrijk en Duitschland? De staf- of dienst-reizen in Indië kunnen voor den toekomstigen Indischen staf-officier veel meer nut afwerpen dan zoodanige reizen in Europa, zoowel wanneer zij in of buiten Nederlandsch-Indië plaats hebben. 't Is waar, vreemde Europeesche talen zullen de Indische officieren zeker niet leeren spreken, noch zich in zoogenaamde hooge Europeesche kringen bewegen of met officieren van vreemde legers in aanraking komen, wanneer die reizen zich tot Nederlandsch-Indië bepalen, doch wel kunnen zij door deze reizen in de gelegenheid worden gesteld, hunne kennis van het Indische terrein, de inlandsche bevolking en een of twee inlandsche talen te vermeerderen, in contact te komen met inlandsche vorsten en voornamelijk inlandsche hoofden en zich in den omgang met hen te oefenen, waaruit voor den toekomstigen Indischen staf-officier meer te leeren valt dan uit de staf- en dienst-reizen in Europa en hetgeen daaraan verbonden is. Hebben deze reizen buiten Nederlandsch-Indië, d. i. in de Britsche en Fransche koloniën in Oost-Azië plaats, dan leeren de Indische officieren niet alleen vreemde koloniaal militaire toestanden kennen 1), maar zich ook gemakkelijker in de Engelsche en Fransche talen uitdrukken en tevens met officieren van vreemde legers omgaan.

Ook het vijfde of laatste argument van den Generaal Whitton voor de opleiding hier te lande, d. i. het financiële argument, is — met behartiging der belangen ook van officieren, die *niet* voor de Krijgsschool studeeren — voor wederlegging vatbaar. Die opperofficier heeft beweerd, dat de opleidingskosten in Nederland minder zullen zijn dan in Indië, maar die bewering niet toegelicht.

Op de begrooting van Nederlandsch-Indië voor dit jaar is voor de opleiding van Indische officieren aan de Hoogere Krijgsschool uitgetrokken f 108.506.—

De kosten voor den intendancecursus bedragen ongeveer » 22,142.—

Zoodat de kosten voor de opleiding der In-

1) Zie J. F. Breijer, Verslag eener zending naar Opper-Burma, Indisch Militair Tijdschrift, 1888, deel 1, pag. 1—219.

dische officieren aan den cursus voor algemeene krijgskundige studiën in 1899 ongeveer bedragen f 86,364.—

Onder laatstgenoemd bedrag zijn echter begrepen de tractementen van 6 kapiteins-leerlingen en 16 luitenants-leerlingen, terwijl volgens de formatie feitelijk slechts 6 kapiteins- en 12 luitenants-leerlingen den cursus voor algemeene krijgskundige studiën zouden mogen volgen, omdat, tengevolge van het onvervuld blijven van vacatures bij den *intendancecursus*, de *cursus voor algemeene krijgskundige studiën* 4 luitenants-leerlingen meer telt dan eigenlijk toegestaan is en de door deze officieren genoten tractementen, ten bedrage van $4 \times f 2300$.— = » 9,200.—

's jaars, van laatstgenoemde som moeten worden afgetrokken, waardoor deze voor volgende jaren wordt teruggebracht tot f 77,164.— 1)

Laatstgenoemd bedrag kan als het totaal der kosten in *Nederland* over één jaar worden aangenomen.

De tegenwoordige opleiding bestaat echter uit eene *driejarige* in Nederland (van 1 November tot 1 November) en uit detacheringen in Indië, die $\pm 1\frac{1}{2}$ jaar kunnen duren. Het toelatingsexamen voor de Hoogere Krijgsschool heeft in Indië in de maand Juli plaats. De examinandi krijgen volgens de bestaande regeling 1 April t. v. *vrij van dienst* en vertrekken *met hunne gezinnen* naar Batavia, om bij niet slagen, in den regel, naar hunne vorige garnizoenen teruggezonden of door anderen op hunne vroegere standplaatsen vervangen te worden, waardoor reeds eenige

1) Zie Begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1899, hoofdstuk I: Uitgaven in Nederland, en Bijlage V.

duizenden aan reiskosten en reisdeclaratien worden uitgegeven, die, althans door mij, niet kunnen worden geraamd. Moge nu het geldswaardig bedrag daarvan te dezer plaatse niet onder cijfers zijn te brengen, ik mag daarom dat bedrag bij de ondervolgende kostenberekening niet voorwaarloozen en stel dus, over een tijdsverloop van *drie* achtereenvolgende jaren, het gezamenlijk bedrag der *reis- en verblijfkosten* bij de tegenwoordige regeling . . . f z

De geslaagden kunnen in het begin der maand Augustus uit Indië naar Nederland vertrekken om 1 November d. a. v. den cursus aan de Hoogere Krijgsschool te beginnen. Drie jaren later, na het einde van den cursus, moeten de Indische officieren op zoodanig tijdstip uit Nederland naar Indië terugkeeren, dat zij aldaar niet later dan uiterlijk 31 Jannari d. a. v. aankomen. Zij ontvangen dus, uit Indië vertrekkende, over de maanden Augustus en September en, uit Nederland vertrekkende, over Jannari Indische inkomsten, doch over September alleen Indisch tractement, zonder meer, zoodat de in Nederland genoten inkomsten niet over $3\frac{1}{2}$, doch over $3\frac{1}{4}$ jaar loopen, waardoor die officieren gedurende bovenbedoeld tijdsverloop, met inachtneming der bepalingen omtrent Indisch en Nederlandsch tractement, aan *inkomsten* genieten . . . f 166,830.—

Bij de tegenwoordige regeling der opleiding worden de Indische officieren op den dag van hun vertrek naar Nederland, als *gedetacheerd*, tijdelijk uit de sterkte van het Indische leger afgevoerd, zoodat de daardoor ontstane vacatures bij de verschillende wapens onmiddellijk worden aangevuld. Het incompleet in den door die officieren bekleeden rang (eerste luitenant)

wordt zoodoende wel opgeheven, doch het geschiedt in den regel ten koste van het aantal tweede luitenants. De bij het leger in Nederland gedetacheerde officieren van het Indische leger worden na ommekomst van hunne detachering, bij terugkeer in Indië, onafhankelijk van de bij hun wapen en in hun rang bestaande vacatures, in de positie van actief dienend officier gehandhaafd, waardoor zij zelfs eenigen tijd als overcompleteet in hun rang kunnen worden gevoerd. Na terugkeer in Indië kunnen de van de Hoogere Krijgsschool afkomstige officieren $\pm 1\frac{1}{2}$ jaar bij verschillende wapens en diensten worden gedetacheerd, gedurende welk tijdsverloop zij billijkheidshalve niet in de sterkte van hun wapen zouden mogen tellen en aan *inkomsten* genieten :

$$\begin{array}{l} 3 \times f 5400 \times 1\frac{1}{2} = f 24,300 \\ 3 \times \text{» } 6300 \times 1\frac{1}{2} = \text{» } 28,350 \\ 6 \times \text{» } 3540 \times 1\frac{1}{2} = \text{» } 31,860 \\ 6 \times \text{» } 4140 \times 1\frac{1}{2} = \text{» } 37,260 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} 3 \\ 3 \\ 6 \\ 6 \end{array}} \right\} = \dots f 121,770.—$$

Bij de tegenwoordige regeling bedragen de *kosten van het onderwijs in Nederland* aan den *cursus voor algemeene krijgskundige studiën*, zonder de tractementen der Indische officierenleerlingen, per jaar circa *f* 28,114, dus over *drie jaren* 1). *f* 84,342.—

Bij de tegenwoordige regeling worden twee kapiteins van den Generalen Staf van het Indische leger voor vijf jaren bij het Nederlandsche leger gedetacheerd, ten einde als leeraar bij de Hoogere Krijgsschool op te treden, waartoe bij voorkeur jonge kapiteins gekozen worden, die bij bevordering tot majoor naar Indië moeten terugkeeren. De overtochts-

1) Zie Bijlage V.

gelden voor deze officieren mogen niet buiten beschouwing worden gelaten, zooals voor de officieren-leerlingen, omdat de leeraren in den regel eerst kort te voren hunne opleiding voor den Generalen Staf hebben volbracht en dus tien jaren in Indië zouden moeten dienen, alvorens hunne aanspraken op buitenlandsch verlof te kunnen doen gelden. Deze kapiteins ontvangen bij aankomst in Nederland, evenals de officieren-leerlingen, eene gratificatie van *f* 600 en bij aankoop van een dienstpaard tot tegemoetkoming in de kosten *f* 300. Aannemende, dat beiden gehuwd zijn en ieder 2 kinderen boven de 10 jaren hebben, dan zal de Staat aan *overtochts gelden* voor hen en hunne gezinnen en *gratificatiën*, over 5 jaren voor 2 leeraren *f* 13000 of in de 3 jaren, waarover deze be-grooting loopt, te betalen hebben . . . *f* 7,800.—

De tegenwoordige opleiding zou dus, terwijl zij de Indische officieren vóór, gedurende en na de opleiding in Nederland $\pm 3\frac{1}{2}$ jaar aan den dienst in Indië en daarna $\pm 1\frac{1}{2}$ jaar aan den dienst bij hun wapen in het Indische leger onttrekt, over een tijdsverloop van *vijf jaren*, waarna de opleiding geacht kan worden te zijn voltooid, billijkheidshalve moeten kosten *f* 2 + *f* 380,742.—

Van die 5 jaren hebben die officieren, evenals de niet geslaagden in het toelatingsexamen voor de Hoogere Krijgsschool, *drie maanden* geenerlei dienst behoeven te verrichten om zich beter dan te voren voor dat examen te kunnen bekwamen (de tijd, vereischt om drie maanden vóór dat examen van hunne garnizoenen naar Batavia te reizen, is daaronder niet begrepen). Dit is eene groote concessie van den Staat. Van het tijdstip, dat zij die garnizoenen verlaten, tot het oogenblik, dat de

cursus aan de Hoogere Krijgsschool in Nederland begint, d. i. gedurende ruim *zeven maanden*, hebben de geslaagde officieren geenerlei dienst aan den Staat gepraesteed. *Vier maanden* daarvan moesten hunne diensten belangeloos door hunne collega's worden verricht, doch deze deden ook gedurende even zoovele maanden dienst voor hunne niet in dat examen geslaagde collega's. In de jaren 1896, 1897 en 1898 hebben zich — indien ik goed ben ingelicht — voor de 6 ten behoeve van den cursus voor *algemeene krijgskundige studiën* opengestelde plaatsen respectievelijk 13, 14 en 10 examinandi of gemiddeld 12 officieren per jaar, stel 36 officieren in *drie jaren*, aangemeld. De dagen voor de reis naar en van Batavia en de examenmaand Juli buiten beschouwing latende, hebben die 36 officieren voor vol tractement gedurende *drie maanden* geen arbeid voor het leger verricht, die op de schouders van anderen werd gelegd, zonder dat deze daarvoor ontvingen het bedrag van dat tractement ad f 34,560.—

't Is waar, de bovenbedoelde officieren bleven gedurende den tijd van voorbereiding voor het examen *in de formatie* van hun wapen, zoodat de Staat ten aanzien van hen geene meerdere kosten dan de reeds gemaakte en nog te maken behoefde te bestrijden; doch de opleiding voor stafofficier is vóór alles een staatsbelang, en waar het eigenbelang van den Staat ook in dit geval boven dat van het individu staat, kan voor een leger, dat, zooals het Indische, bovendien gedurende de laatste jaren met een *groot incompleet van officieren* te strijden heeft en, tengevolge van een langdurigen oorlog, *vele zieke officieren in de formatie* telt,

(gezwegen van het aantal, dat, tengevolge van de talrijke overplaatsingen in verband met dien oorlog, *reizenle* is door den geheelen archipel) de kameraadschap bij het officierskorps slechts vrede hebben met het verrichten van diensten voor anderen zonder eenige tegemoetkoming in gevallen als de laatstbedoelde, die op *force majeure* gebaseerd zijn, doch mag zij m. i. nimmer als argument gelden om eene groote bevoorrechtiging te verdedigen als waarvan hier boven sprake is, zonder hen, die daarvan de nadeelige gevolgen ondervinden, schadeloos te stellen, *in welken vorm dan ook*. Dit is in strijd met elk begrip van billijkheid. De Staat geeft hier het voorbeeld van eene handeling, die een particulier tegenover zijne werklieden niet durft navolgen. Moest laatstbedoelde werkgever de begrooting van kosten opmaken voor de bestaande opleiding ten behoeve van den Indischen Generalen Staf, dan zou hij, van zijn standpunt gesproken, tot het eindcijfer zijn gekomen voor 18 officieren over 5 jaren, van $f x + f 415,302. - 1)$

Wat zou die opleiding te Meester Cornelis kosten ?

Het is niet mogelijk, eene nitgewerkte begrooting te maken, vóórdat de details der opleiding in Indië geregeld zijn, maar wel is het doenlijk om eene raming te geven, die niet veel van de werkelijkheid behoeft te verschillen.

Wil men eene plaatsing aan de Krijgsschool in Indië voor alle troepenofficieren begeerlijk maken, dan zal de eerste prikkel moeten worden gevonden in de geldelijke voordeelen, aan zoodanige plaatsing verbonden. Ik stel daarom voor, aan die offi-

1) Hierbij zijn de *buitengewone inkomsten* der officieren gedurende hunne detachering van pl.m. 1½ jaar in Indië bij verschillende wapens en diensten, zooals de *daggeldten* (pl.m. f 180 's maands bij den Topographischen dienst) enz. (zie pag. 542) buiten beschouwing gelaten, omdat die inkomsten tot ongeveer hetzelfde bedrag zullen worden uitbetaald bij het bestaan van eene Krijgsschool met driejarigen cursus in Indië.

cieren, bij hunne plaatsing, ieder eene gratificatie van $f500$ en gedurende hun verblijf van 1 November tot 1 Mei aan de Krijgsschool, zoolang zij nog geen kapitein zijn, ieder eene maandelijksche toelage van $f50$ te geven. Ik stel verder het aantal cursusjaren, evenals thans, op 3 (elk jaar van 1 November tot 1 Mei op de school en van 1 Mei tot 1 November, d. i. gedurende den goeden moesson, bij de verschillende wapens en den Topographischen dienst gedetacheerd) 1) en het aantal officieren-leerlingen op $3 \times 6 = 18$, *à la suite* van hun wapen te plaatsen. Volgens de door mij voor te stellen regeling zal het slechts zelden voorkomen, dat een dier officieren gedurende den studietijd tot kapitein zal worden bevorderd. Ik stel namelijk voor om voortaan niet alleen een minimum-, maar evenzeer een maximum-luitenantdiensttijd te bepalen voor de deelneming aan het toelatingsexamen, opdat de Stant. die zooveel ten koste legt voor de opleiding tot staf-officier, ook de zekerheid hebbe, dat zij, die aan de eischen dier opleiding hebben voldaan, ook later stafdienst zullen verrichten. Die zekerheid bestaat bij de tegenwoordige regeling niet, omdat de officieren aan dat examen kunnen deelnemen, zoolang zij den kapiteinsrang niet hebben bereikt. Bij de Artillerie en Genie moet men thans 13 en 14 jaren wachten, alvorens tot dien rang te worden bevorderd. Hetzelfde verschijnsel deed zich een vijftal jaren geleden bij de Infanterie voor, zoodat bij de bestaande vijfjarige opleiding de van de Hoogere Krijgsschool afkomstige officier van het Indische leger 18 à 19 jaren dienst als officier kan hebben, wanneer zijne opleiding voor staf-officier eerst voltooid is. Welke diensten heeft men van zoodanig officier als staf-officier bij het Indische leger te verwachten, indien men in aanmerking neemt, dat in Indië na 21- à 22-jarigen officiersdienst de hoofdofficiersrang wordt bereikt, waarin slechts zeer geringe kans bestaat om bij den Generalen Staf te worden geplaatst, terwijl de kans om als kapitein daarbij dienst te doen, in de tegenwoordige omstandigheden evenmin groot kan zijn,

1) Eene detachering bij het hoofdbureau van den Generalen Staf of bij chefs van staven in de militaire afdeelingen, acht ik als onderdeel dier opleiding niet noodzakelijk; eene detachering (zij het ook eene korte) bij de Genietroepen wel.

wanneer de opleiding eerst na 18 à 19 jaren officiersdiensttijd voltooid is. Ik stel daarom voor om den officier, die als zoodanig meer dan *acht* jaren dienst heeft, niet meer toe te laten tot het examen voor de Hoogere Krijgsschool, waardoor tevens belangrijk bezuinigd zal worden aan tractementen en huishuur-indemniteit, omdat dan — zooals reeds gezegd is — weinig kans zal bestaan, dat de officier gedurende zijn verblijf aan deze inrichting tot kapitein zal worden bevorderd. Bij de opmaking der begrooting kan dan aangenomen worden, dat die inrichting gedurende 3 jaren zal worden bezocht door 9 eerste luitenants der Infanterie, 3 eerste luitenants der Cavalerie, 3 eerste luitenants der Artillerie en 3 eerste luitenants der Genie.

Aan de bestaande regeling van het toelatingsexamen in Indië valt meer te wijzigen. Zooals gebleken is, ben ik vóór de hui-tenwerkingstelling der bepaling, dat de officieren, die aan dat examen deelnemen, met inbegrip van de reis van hun garnizoen naar Batavia, 3 à 4 maanden vóór het begin van dat examen, in het belang van hunne studiën, van alle diensten worden vrijgesteld. 1) Ik ga verder. Dat examen bestaat uit een schriftelijk en een mondeling gedeelte. Het schriftelijk gedeelte zou op de standplaats van den afdeulings- of gewestelijk-militairen commandant, het mondeling gedeelte daarna te Batavia kunnen worden afgenomen, nadat de beantwoording der schriftelijke vragen door de examencommissie te Batavia was beoordeeld. Wie aan het schriftelijk examen niet heeft voldaan, zou aan het mondeling examen niet mogen deelnemen, waardoor bij niet slagen niet alleen beduidende bedragen voor reis- en verblijfkosten worden bespaard, maar de officieren tevens niet langer dan hoog noodig is, ten nadeele van hunne kameraden, aan hunne diensten worden onttrokken. Natuurlijk zouden de examinandi voor het schriftelijk examen allen dezelfde vragen moeten ontvangen.

Ten behoeve van het onderwijs aan de Indische Krijgsschool

1) Zie ook J. P. Michielsen, „Welke bezwaren staan aan eene vereeniging van de officierskorpsen van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger in den weg”, Verslagen der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap, 1898—1899, pag. 214.

zal de formatie van den Generalen Staf m. i. moeten worden uitgebreid met 1 directeur (majoor, kan zijn luitenant-kolonel) en 4 1) kapiteins, met de bepaling dat 1 kapitein van het wapen der Artillerie en 1 kapitein van het wapen der Genie afkomstig moet zijn. Evenals hier te lande, moet de directeur ook als leeraar optreden. De directeur en de 4 kapiteins-leeraren geven onderwijs in de volgende *militaire vakken*: geodesie en terreinleer, militaire aardrijkskunde en militaire statistiek, landsverdediging, krijgsgeschiedenis, strategie, tactiek en tactische oefeningen op de kaart, stafdienst, legerverpleging, oorlogspolitiek en oorlogsgebruiken, artilleriewetenschap, versterkingskunst en leer van het krijgswezen. 2)

Het onderwijs in het Fransch, het Engelsch en het Duitsch kan worden opgedragen aan 3 leeraren der afdeling A van het nabij Meester-Cornelis staande Gymnasium Willem III.

Het onderwijs in het Maleisch, het Javaansch, de land- en volkenkunde van Ned.-Indië, het staats- en administratief recht van Ned.-Indië en het moslimsch recht kan worden opgedragen aan 5 leeraren der afdeling B van het Gymnasium Willem III. Ik acht het beter, de ethnographie van Ned.-Indië door een burger-leeraar, in plaats van, zooals hier te lande, door een officier te doen doceeren. 3)

Het rijkunstig onderwijs kan aan een luitenant der Cavalerie van het garnizoen te Rijswijk worden opgedragen en behoeft slechts aan die officieren der Krijgsschool te worden gegeven, die het bepaald noodig hebben.

Hoe ik de militaire en burger-leeraren wensch te bezoldigen, zal uit de ondervolgende begrooting van kosten blijken voor

1) Feitelijk slechts 2 (zie pag. 551) omdat de 2 kapiteins van den Indischen Generalen Staf, leeraren aan de Hoogere Krijgsschool in Nederland, dan buiten betrekking komende, naar Indië terugkeeren.

2) De thans gedoceerd wordende vakken: militaire gezondheidsleer en belegeringsoefeningen op de kaart kunnen m. i. van het Indische programma worden geschrapt. Het doceeren van Indische terreinleer, Indische militaire aardrijkskunde en Indische landsverdediging acht ik echter hoog noodig.

3) De thans gedoceerd wordende vakken: Nederlandsch staatsrecht en staathuishoudkunde kunnen m. i. zonder bezwaar van het Indische programma worden geschrapt.

eene Hoogere Krijgsschool met drierjarigen cursus in Indië 1):

1 majoor (kan zijn luitenant-kolonel) van den Generalen Staf, directeur der Hoogere Krijgsschool: tractement, huishuurindemniteit, paardenfourage en *f* 50 's maands toelage. . . . *f* 12,000.—

4 kapiteins van den Generalen Staf, leeraren: tractement, huishuurindemniteit, paardenfourage en *f* 50 's maands toelage, totaal » 30,240.—

Toelagen aan 3 burgerleeraren der afdeeling A van het Gymnasium Willem III gedurende 6 maanden van het jaar, à *f* 150 's maands ieder, totaal *f* 2,700.—

Toelagen aan 5 burgerleeraren der afdeeling B van het Gymnasium Willem III gedurende 6 maanden van het jaar, à *f* 200 's maands voor de leeraren in het Maleisch, het Javaansch, de land- en volkenkunde en het staats- en administratief recht van Ned.-Indië en à *f* 150 per maand voor den leeraar in het moslimsch recht, totaal » 5,700.—

Toelage aan een luitenant der Cavalerie voor het rijkunstig onderwijs gedurende 6 maanden van het jaar à *f* 50 's maands » 300.—

Tractementen, huishuurindemniteit en paardenfourage van 18 officieren-leerlingen, waarbij aangenomen wordt, dat zij bestaan uit 9 van de Infanterie, 3 van de Cavalerie, 3 van de Artillerie en 3 van de Genie, allen 1e luitenants, behoorende tot de oudste helft der ranglijst en, daar Cavalerie en Veld- en Bergartillerie voor twee paarden, Vesting-artillerie en Genie voor een paard fourage genieten, de fourage-indemniteit voor de tot deze wapens behoorende officieren op $f (30 + 20) : 2 = f 25$ per hoofd

1) De tractementen, de huishuurindemniteit en de paardenfourage zijn de bestaande. *Buitengewone inkomsten* of toelagen, zooals *daggelden*, enz., zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. Zie de noot op pag. 545.

is gesteld, waardoor het totaal der jaarlijksche inkomsten van de 18 officieren bedraagt:

$$\begin{array}{l} 9 \times f 3540 = f 31860 \\ 9 \times \text{» } 4140 = \text{» } 37260 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} 9 \times f 3540 \\ 9 \times \text{» } 4140 \end{array}} \right\} = \dots \dots \dots f 69,120.—$$

Toelagen à $f 50$'s maands van 1 November tot 1 Mei gedurende drie jaren (zie pag. 546) voor 18 luitenants-leerlingen aan de Hoogere Krijgsschool, welke toelage niet meer betaald wordt, zoodra de officier gedurende zijne opleiding tot kapitein bevorderd wordt » 5,400.—

Gratificatiën aan 6 luitenants, die jaarlijks op de Hoogere Krijgsschool worden geplaatst, à $f 500$ voor ieder f 3,000.—
Bibliotheek der Hoogere Krijgsschool » 1,000.—
Leermiddelen en schoolmeubilair » 500.—
Conciërge en bediende (inlanders) » 500.—

Totaal per jaar f 130,460.—

Komt bij de *reis- en verblijfkosten* der examinandî, die volgens de door mij voorgestelde regeling minder dan bij de bestaande zullen bedragen. (Zie hieronder).

De theoretische en practische opleiding volgens de door mij voorgestelde regeling, over eene periode van 3 jaren loopende, kost dus, zonder de reis- en verblijfkosten, over haren geheelen duur $3 \times f 130,460 = \dots \dots \dots$ » 391,380.—

Het geldswaardig bedrag der reis- en verblijfkosten mag ook bij deze kostenberekening niet worden verwaarloosd. Ik stel het totaal bedrag daarvan over een tijdsverloop van *drie* achtereenvolgende jaren = $f y$.

De door mij voorgestelde opleiding kost dus totaal $f y + f 391,380.—$

Uit de twee kostenberekeningen blijkt dus, dat $z > y$ is; $z - y = x$ stellende, zou, billijk geredeneerd, d. i. zoolang de officier in de bevoor-

rechte positie verkeert van voor den Generalen Staf te worden opgeleid, moet hij *à la suite* van zijn wapen worden gevoerd, de voorgestelde opleiding $f x + f 23922$ minder moeten kosten dan de bestaande. Deze opleiding duurt *twee jaren langer* dan de voorgestelde, die, zonder aan het bestaande programma van studiën belangrijke wijzigingen aan te brengen, de officieren-leerlingen zooveel korter aan den dienst bij hun wapen onttrekt en dezen in 't geheel niet, ten voordeele van hunne opleiding — zooals thaus, bij een groot incompleet van officieren — voor hunne kameraden zwaarder maakt.

Ten slotte wordt bij de door mij voorgestelde regeling de sterkte in Indië van den Generalen Staf uitgebreid met 1 majoor of luitenant-kolonel en 4 kapiteins, die gedurende 6 maanden van het jaar ter beschikking van den Chef van den Generalen Staf kunnen worden gesteld en bij oorlog met een buitenslandschen vijand een zeer te waardeeren element van aanvulling zullen uitmaken van den Generalen Staf bij het leger te velde.

De taak, die ik mij gesteld heb, is volbracht. Mijne conclusiën luiden :

1. Uitbreiding der formatie van den Generalen Staf in het Indische leger met 4 kapiteins, ten behoeve van den verkenings- en informatiedienst.

2. Oprichting van een Korps Gidsen.

3. Theoretische en practische opleiding voor stafofficier in Indië en nitbreiding der formatie van den Generalen Staf, als gevolg daarvan, met 1 majoor of luitenant-kolonel en 2 kapiteins 1).

(*Toejuchingen.*)

De VOORZITTER : De onafgebroken aandacht, waarmede gij, Mijne Heeren, de belangrijke rede van den geachten Spreker hebt gevolgd en Uwe toejuchingen, geven mij zekerheid, dat

1) Zie Bijlage V ad 1 en noot 1) pag. 548.

ik Uw aller gevoelens vertolk, als ik den Kolonel Nieuwenhuyzen hartelijk dank zeg voor de leerrijke en aangename oogenblikken, die hij ons heeft verschaft. Een in alle opzichten voor zijn taak berekende en betrouwbare Generale Staf is voor een leger van te hooge betekenis, dan dat voorstellen, die tot verbetering van dat dienstvak kunnen leiden, niet uitermate welkom zouden zijn, doch inzonderheid wordt dit het geval, indien die voorstellen uitgaan van iemand die, als de Kolonel Nieuwenhuyzen, eene rijpe ervaring in de weegschaal kan leggen, en indien ze met zoo veel talent worden ontwikkeld en met zoo veel overtuiging worden verdedigd, als dit heden avond door den Spreker is geschied.

Verlangt iemand naar aanleiding van het gesprokene het woord?

De Heer VAN ZUYLEN: Ik ben zooeven eerst in de vergadering gekomen en heb alleen het laatste gedeelte gehoord der rede van den geachten spreker. Heb ik hem goed verstaan, dan was zijne conclusie: de oprichting van een school voor den Generalen Staf in Indië zelf. . . Ik wensch nu hieromtrent mijne meening nog niet mee te deelen, doch wil allereerst in het midden brengen, dat ik mij meen te herinneren, dat ongeveer 25 jaren geleden dit onderwerp door generaal Kroesen officieel is aan de orde gesteld en Kolonel Nieuwenhuyzen zal zeker wel weten waarom toen aan de zaak geen gevolg is gegeven. Ik zou hem daarom wel gaarne vragen of hij hieromtrent iets kan mededeelen.

De Heer NIEUWENHUYZEN: Hetgeen de vorige spreker bedoelt, heb ik reeds in mijne voordracht medegedeeld.

De Heer VAN ZUYLEN: Ik hoop het dan in het verslag dezer vergadering wel te lezen en bied mijne excuses aan voor het oponthoud.

De Heer VAN BENNEKOM: Ik wensch te zeggen, dat ik het volkomen eens ben met den heer Nieuwenhuyzen, omtrent de wenschelijkheid der oprichting van een school voor den Generalen Staf in Indië.

Ik wenschte echter de aandacht te vestigen op de wanver-

houding, die er bestaat, wat betreft de distributie van het aantal opengestelde plaatsen over de aspiranten der verschillende wapens. Het beginsel waarvan men thans uitgaat is, naar mijne opvatting, ten eenenmale onjuist, omdat de verhouding verkeerd is. Als regel wordt gevolgd, dat er opengesteld worden 3 plaatsen voor de Infanterie, 1 voor de Cavalerie, 1 voor de Artillerie en 1 voor de Genie, zoodat met het oog op de respectieve sterkten aan luitenants voor de Infanterie slechts ± 0.6 %, voor de Cavalerie ± 5 % en voor de Artillerie en Genie ± 3 % kans bestaat om tot de Hoogere Krijgsschool toegelaten te kunnen worden.

Ik zou liever zien, dat het aantal aspiranten voor alle wapens werd bepaald op 6 en dat het dan van het nummer bij het examen behaald, zou afhangen wie van de aspiranten geplaatst zou worden, onverschillig tot welk wapen zij behooren.

De Heer NIEUWENHUYZEN: Naar aanleiding van de vraag van den Heer Van Bennekom of het geene aanbeveling zou verdienen om in den vervolge bij de openstelling der plaatsen voor de Hoogere Krijgsschool, ten behoeve van den cursus voor algemeene krijgskundige studiën voor het Indische leger, de gebruikelijke verhoudingen voor de verschillende wapens op te heffen en die plaatsen voor de officieren van alle wapens open te stellen, zonder zich te storen aan een bepaald aantal voor elk wapen, deel ik mede, dat reeds jaren geleden in den boezem van het Departement van Oorlog in Indië over de wenschelijkheid en uitvoerbaarheid van dit beginsel — waarvoor ik in theorie veel gevoel — van gedachten is gewisseld. Men is echter van oordeel geweest, dat, wanneer bij kleine wapens als de Cavalerie, Artillerie en Genie van het Indische leger, volgens dat beginsel de enkele van die wapens examen doende officieren in den wedstrijd om eene plaatsing op de Krijgsschool een paar jaren achter elkander voor de zooveel sterker opkomende Infanterie de vlag moesten strijken — hetgeen volgens dat beginsel, en blijkens de ervaring in Indië, niet tot de onwaarschijnlijkheden zou behooren — dit bij kleine wapens de ambitie, om naar de Krijgsschool te gaan, niet zou verhoogen. Men heeft

daarom het vigeerende beginsel aangenomen. Zooals ik gezegd heb, gevoel ik in theorie veel voor het beginsel van den Heer Van Bennekom, maar zóó ver zijn wij nog niet. 1)

De heer STAAL. De opmerking van den Heer Van Bennekom betreffende de verdeeling van het aantal voor de Hoogere Krijgsschool opengestelde plaatsen, geeft mij aanleiding een oogenblik het woord te vragen.

Eenige dagen geleden ontving ik een overdruk uit het Indisch Militair Tijdschrift, waarin door Tarchus dezelfde kwestie wordt behandeld en wordt gewezen op de onbillijkheid dat jaarlijks voor het N.-I. leger van de zes plaatsen er drie voor de infanterie, een voor de cavalerie, een voor de artillerie en een voor de genie worden opgesteld, terwijl toch de genoemde wapens volgens de normale formatie resp. \pm 540, 23, 74 en 33 luitnants tellen.

Tarchus begrijpt niet waarop de eerstgenoemde getallen berusten en ontleent aan dat niet begrijpen de vrijmoedigheid om aan te nemen, dat er geen enkel denkbeeld aan de cijfergroepering ten grondslag ligt en om het vermoeden uit te spreken dat het niets anders is dan »de gewone militaire sleur», enz. enz.

De verdeeling van het aantal plaatsen wordt jaarlijks door den Minister van Oorlog bepaald en er is niets geen aanleiding om aan te nemen dat de Minister zich daarbij zou laten

1) Moeilijk was het, om in eene vergadering als deze, waar officieren van de verschillende wapens vertegenwoordigd waren, van deze quaestie te spreken zonder iemands overtuiging te kwetsen. Het gold hier toch eene zaak van zoo teederen aard, dat eene openbare behandeling daarvan niterst moeilijk is. Men kan wel beweren, dat er niet te veel artilleristen b.v. bij den Generalen Staf moeten zijn, want dat een artillerist zijne *artilleristische* praedilectiën nooit op den achtergrond weet te plaatsen, m. a. w. in de eerste plaats denkt aan het *kanon*, zooals de cavalerist aan het *paard* en de genist aan een *fort*, maar daarmede heeft men hen niet overtuigd van de juistheid der redeneering van den infanterist. En zij zouden niets kunnen aanvoeren tot staving van hunne meening: ook niet te veel infanteristen bij den Generalen Staf? . . . De Generaal Whitton, een artillerist, was troepenaanvoerder. De Generaal Lewal, een artillerist, en de Generaal de Galiffet, een cavalerist, deden allerminst aan bovenbedoelde praedilectiën. Schuilt er soms in ons leger te veel wapengeest? De oorzaken daarvan zijn niet zoo moeilijk op te sporen. Men beginne bij het militair onderwijs.

leiden door sleurvoorstellen van »een zooveelsten commies op het bureau voor Mil. Zaken van het Dept. van Koloniën”.

Doch dit daargelaten, kan ik de meening van den Heer Van Bennekom en ook dien van Tarchus niet deelen, dat het aanbeveling zou verdienen om de beschikbare plaatsen open te stellen voor: »officiëren” — zonder verdeeling over de wapens.

De H. Krijgsschool is geen stafschool, doch al ware zij dit wel, dan zou er m. i. nog veel voor te zeggen zijn om de plaatsen jaarlijks over de verschillende wapens te verdeelen.

Het is, meen ik, een feit, dat ondanks alle veelzijdige studie ieder stafofficier in zijn kern blijft behouden het eigenaardige van het wapen waarvan hij afkomstig is. De werkzaamheden van den Generalen Staf laten evenwel geen eenzijdigheid, welke een gevolg zou zijn van overheerschende richting van een bepaald wapen en uitsluiting van eenig ander, toe. Het streven moet, meen ik, zijn om alle wapens in den Generalen Staf vertegenwoordigd te hebben.

Laat men het stelsel, dat tegenwoordig gevolgd wordt bij de verdeeling der plaatsen, los, dan zou het kunnen gebeuren dat bijv. artillerie en genie zeer overheerschend werden. Wie bij die wapens officier geworden zijn, hebben het bij voorbereidende studiën en examens gewonnen van anderen. Ze zouden dus alle gegevens hebben, vermoedelijk om het ook bij het toelatings-examen voor de H. Krijgsschool van anderen te winnen, bijaldien zij verkozen naar eene plaats mede te dingen. En dan zou het er voor de officieren der Infanterie nog ongunstiger uitzien dan nu het geval is.

Trouwens, zoo ongunstig is de toestand niet.

In 1890 werden tot de Hoogere Krijgsschool toegelaten:

	4 off. der Inf.,	1 off. der Art.,	1 off. der Genie;	
» 1891:	4	»	»	» 1
» 1892:	5	»	»	» 1
» 1893:	4	»	»	» 1
» 1894:	4	»	»	» 2
» 1895:	6	»	»	» 1
» 1896:	7	»	»	» 1
» 1897:	6	»	»	» 2
» 1898:	5	»	»	» 1

Maar de H. Krijgsschool — ik wees er reeds op — is geen stafschool. De algemeene krijgskundige studiën mochten dienen om de officieren te vormen voor de hoogere troepenleiding in de eerste plaats. En dit maakt het dubbel wenschelijk om met de verschillende wapens rekening te houden. Want wanneer de H. Krijgsschool hare taak goed vervult, is het noodig dat de vruchten van het aldaar gegeven onderwijs en van de aldaar aangeboden gelegenheid tot hoogere ontwikkeling, ten goede komen aan *alle* wapens.

Nu kan men het met hetgeen ik aanvoerde niet eens zijn, maar men zal toch wel gelieven te erkennen dat er bij het tegenwoordig gevolgde *stelsel* een denkbeeld voorzit.

Men kan èn om de kosten èn om reden van localiteit èn om bezwaren bij detacheringen in den regel niet meer dan zes plaatsen jaarlijks openstellen. Men geeft het grootste deel aan de Infanterie en aan elk der andere wapens het kleinst mogelijke getal: zegge *één*. Hecht men aan het geven van de gelegenheid aan ieder wapen om zich te vertegenwoordigen, dan kan men dus niet anders handelen dan men nu doet.

Men zou voor de Infanterie eene plaats kunnen winnen door bijv. te bepalen dat om het andere jaar *een* plaats zal opengesteld worden voor de Cavalerie en voor de Genie. Maar dan wordt om het andere jaar een dier wapens bepaald uitgesloten en ik voor mij zou dit niet wenschelijk achten.

Wat nu de voordracht van heden avond betreft, wensch ik er nog even op te wijzen dat ook de geachte spreker voortdurend gesproken heeft van de opleiding van stafofficieren, terwijl mij uit zijne rede bleek dat hij daarvan in hoofdzaak archivariissen wil maken.

Ik acht mij niet bevoegd over de behoeften van het N. I. Leger te oordeelen maar veroorloof mij toch op te merken dat men wel niet in de eerste plaats bij den Generalen Staf archiefmannen noodig heeft en dat eene vorming voor hoogere troepenleiding ook voor Indië zeer gewenscht is.

In verband met dit laatste zou ik het betreuren bijaldien voor Indië een Stafschool werd in het leven geroepen. En blijft de H. Krijgsschool op hare dubbele taak, vorming voor de

hoogere troepenleiding en vorming voor den dienst van den Generalen Staf aangewezen, dan vooral zijn er, meen ik, nog voordeelen verbonden aan de vestiging dier school hier te lande.

Men geraakt hier eens los van die naar het mij voorkomt wel wat al te eenzijdige beschouwingen omtrent »den inlandschen vijand», men komt geleidelijk op de hoogte van de grondbeginselen der Europeesche oorlogvoering, waarmede officieren van hooger rang in het N. I. Leger toch nauw bekend moeten zijn en blijven, wegens de mogelijkheid dat een buitenlandsche vijand onze Koloniën bedreigt.

Men spreekt zooveel van fusie tegenwoordig. Ik vind de fusie die er op de H. Krijgsschool thans is tusschen officieren van beide legers, een goede zaak; beiden kunnen van elkander veel hooren en leeren.

Nu moge het waar zijn dat een officier van het N. I. Leger hier zaken en feiten leert, welke hij niet direct in Indië kan benutten. Maar al acht ik positieve kennis van veel gewicht, van meer belang acht ik nog de wijze van weten, de methode van werken en bijaldien de H. Krijgsschool hier niet in hare taak te kort schiet, kan zij ook de officieren van het N. I. Leger eene goede wijze van weten en eene goede methode van werken aan de hand doen, al missen wij hier Indische terreinen, Indische formaties, enz.

De heer NIEUWENHUYZEN: Ik begin met de verklaring af te leggen, dat ik den vorigen spreker hoogst dankbaar ben voor zijne van zooveel belangstelling getuigende opmerkingen. Ik zal alleen die, betreffende de *Krijgsschool* beantwoorden. 1)

Ook ik weet, dat de Hoogere Krijgsschool nog tot iets meer dient dan tot opleiding voor den Generalen Staf; dat zij ook officieren voor de hoogere bevelvoering tracht te vormen, evenals zij eene opleiding heeft voor den intendancedienst; maar daarover heb ik niet gesproken, omdat ik bij mijne voordracht alleen het oog had op de opleiding voor den *Generalen Staf van*

1) Wanneer mijne voordracht gedrukt is, zal de lezer, hoop ik, zien, dat ik van den Indischen stafofficier wat anders wensch te maken dan een *archivaris* en een *verzamelaar*.

het Indische leger, en met het oog daarop, wordt door mij eene Krijgsschool in Indië noodzakelijk geacht.

Ik acht eene Krijgsschool in Indië noodig voor de meerdere geschiktheid van den officier, die voor den Generalen Staf bij het Indische leger wordt bestemd, omdat hij dan in het midden blijft van het leger, waartoe hij behoort, en op het terrein, waar hij werkzaam moet zijn.

Volgens mijn stelsel kan de duur der opleiding met twee jaren verminderd worden.

Het bestaande stelsel brengt den Indischen officier gedurende drie jaren in eene geheel andere omgeving en geheel andere toestanden. Door de detachering bij de verschillende wapens hier te lande leert de aanstaande Indische stafofficier wel de eigenaardigheden kennen van de Infanterie, Cavalerie en bereden Artillerie van het leger hier te lande en het gebruik dezer wapens in Nederlandsch terrein; maar men vergete nooit, dat dit geheel anders is dan het Indische; terwijl de verschillen, die de wapensoorten in de legers hier en daar doen zien, ook niet onbeduidend zijn. Voor het onderwijs in troepenleiding schieten voor de Indische officieren alle practische gegevens te kort. Waar vindt men bijv. in Nederland terrein, waar men slechts tien à twintig passen in de minuut gemiddeld vooruitkomt? Hoe goed het onderwijs in tactiek ook moge zijn, in theorie, het kan, hier te lande aan Indische officieren gegeven, nooit dezelfde vruchten dragen, omdat o. m. de terreinen hier en daar te groote verschillen doen zien. 1)

Het is dus voor den Indischen Generalen Staf wenschelijk, dat in Indië eene Staf- of Hoogere Krijgsschool worde opgericht.

Dat is ook wenschelijk voor het Indische leger. De gunstige invloed, dien inrichtingen van militair onderwijs op het geheele leger nitoeffenen, is één der hoofdredenen waarom ik de oprichting van zoodanige instelling in Indië bepaald noodig acht. De Staf-, Krijgs- en Hoogere Krijgsscholen in Nederland hebben niet

1) De Indische tactiek moge, medelijdend, als een bastaard zijn beschouwd, men erkenne haar als bastaard! Vooral zij men zoo wijsgeerig, ook onderwerpelijk — in het belang van het Indische leger — la recherche de la maternité niet hooghartig af te wijzen bij Hooger Onderwijs! . . .

slechts voordeelen opgeleverd aan hen, die op deze inrichtingen van hooger militair onderwijs zijn geweest, maar deden en doen haren invloed in wijderen kring gevoelen. Ook in Indië zou dit het geval wezen; terwijl door eene critische studie der Indische oorlogen en gevechtsvoering — waarvan de gegevens alleen in de Indische archieven te vinden zijn — de Indische Krijgsschool eene rol in het Indische leger zou spelen, die de Krijgsschool in Nederland nooit kan spelen. De eischen, die Indische terreinen en toestanden aan de oorlogvoering in de koloniën stellen, moeten in voorschriften worden samengevat. De op het oorlogsterrein opgedane ervaring moet aan de Indische Krijgsschool worden verwerkt. De voordeelen, die instellingen van onderwijs in 't algemeen en de Krijgsschool in Indië in het bijzonder voor het Indische leger zouden afwerpen, kunnen niet te hoog worden geschat. 1)

In 1884 werd in de Tweede Kamer der Staten-Generaal beweerd, dat het »om verschillende redenen» de voorkeur verdiende, eene Krijgsschool in Indië op te richten. Een dier redenen was, dat het Indisch legerbestuur toezicht op de opleiding der aanstaande Indische stafofficieren zou kunnen houden. 2) Dat toezicht berust thans in twee handen, middellijk in Indische, onmiddellijk in Nederlandsche.

Ten slotte mist het Indisch legerbestuur, bij het stelsel van opleiding in Nederland, een 30-tal der beste officieren van het Indische leger, die, bij het uitbreken van een oorlog met een Europeeschen vijand, onmogelijk hunne plaatsen in dat leger zouden kunnen innemen en daar, bij de staven en de adjudantuur goede diensten zouden weten te bewijzen.

Van welk standpunt ik deze quaestie beschouw, altijd kom ik tot de conclusie, dat *opleiding in Indië* gewenscht is, omdat alleen deze opleiding de meeste waarborgen aanbiedt, dat de inrichting van den Generalen Staf in Indië — zooals Rüstow heeft gezegd — overeenkomstig den aard en de organisatie van het leger aldaar zal zijn.

1) De Kapitein van den Generalen Staf L. Swart, in het Indisch Militair Tijdschrift van 1880, deel II, pag. 352—363, en W. Cool, Indische legerbelangen, Overdruk, pag. 78—88.

2) Voorloopig Verslag op de begrooting van Ned.-Indië voor 1885.

Ik zou het hierbij kunnen laten, doch wil toch nitdrukkelijk verklaren, na de loffelijke woorden, door den tijdelijken voorzitter ten mijnen aanzien gesproken, dat ik mij in deze materie volstrekt niet beschouw als iemand, aan de juistheid van wiens oordeel niet mag worden getwijfeld. Ik zou liever gewild hebben, dat wat ik gezegd heb, gesproken ware door een officier, die in beide legers heeft gediend. Daarom alleen spijt het mij, nooit in het leger hier te lande te hebben gediend.

Als mijne rede gedrukt is, zullen de leden uit de vijf en vijftig noten, die er aan toegevoegd zijn, zien, dat mijne meening gedeeld wordt door officieren, die het geluk hebben gehad te dienen zoowel in het Nederlandsche als in het Indische leger.

Tot die officieren behoort de tegenwoordige Commandant van het Indische leger, Luitenant-Generaal Swart, die na negen jaren officiersdienst het Nederlandsche leger verliet om in Indië zijne schoone carrière voort te zetten. Die hoogst bekwame officier schreef in het Militair Tijdschrift van 1880 een belangrijk artikel ten betooge van de noodzakelijkheid der vestiging eener Krijgsschool in Indië.

Ditzelfde is ook geschied door den Majoor van de Genie bij het leger hier te lande W. Cool — mijn kundigen tijdgenoot van de *alma mater* — die als eerste luitenant tot het Indische leger heeft behoord. In de jaargangen 1884 en 1885 van den Militairen Spectator heeft hij in zijne uitstekende bijdrage: »Indische legerbelangen» met eene cordaatheid, waarvoor ik hem te dezer plaatse mijne hulde betuig, eene lans gebroken voor de oprichting in Indië niet enkel van eene Stafschool, maar ook van eene militaire academie.

Ten slotte wijs ik op den Kolonel der Infanterie Pompe van Meerdervoort, van de generatie in het Indisch officierskorps, waarmede ik opgegroeid ben, zeker onze aller meester, die, na eerst bij het leger hier te lande te zijn gedetacheerd en later, na vijf jaren aan de toenmalige Krijgsschool te hebben gedooceerd, in 1884, in zijne betrekking van leeraar, het voorstel heeft ingediend tot oprichting van eene Krijgsschool in Indië. Evenals Swart en Cool, was hij oud-leerling der Bredasche Stafschool.

Door het noemen van deze drie namen, meen ik mij in goed gezelschap te bevinden.

Een anderen naam zou ik hier ongaarne vergeten, namelijk dien van den schranderen en zoo veelzijdig ontwikkelden Major van den Generalen Staf F. J. Haver Droeze. Ook hij diende in beide legers en was een oud-leerling der Stafschool. In het lecsjaar 1891—1892 onzer vereeniging sprak hij van deze plaats: »In stede van aan het inleven in Indische toestanden zoo groote waarde te hechten, geloof ik juist, dat bij zeer velen, nadat de eerste indrukken voorbij zijn, een toestand intreedt van geestelijken stilstand, waarin eene flinke afwisseling en eene geheel andere omgeving niet anders dan heilzaam kunnen werken.» 1) Na zeven jaren officiersdienst hier te lande kwam hij in 1876 als officier der Genie bij het Indische leger en schreef in 1878 — dus vóór dat hij geacht kon worden in den door hem bedoelden toestand van »geestelijken stilstand» te zijn gekomen — in een zijner zoo goed uitgewerkte adviezen: »De maatschappelijke toestanden van Nederland en Nederlandsch-Indië verschillen in zóó veel opzichten van elkander, dat men in vele gevallen geheel verschillende eischen moet stellen aan hen, die tot het bekleeden van de eene of andere betrekking hier en daar zijn geroepen. Wil men in dit opzicht gaan generaliseeren dan zijn oppervlakkige studiën daarvan het gevolg, die zoowel voor Indië als voor hier te lande weinig waarde hebben.»

De heer VAN ZUYLEN. Ik heb het woord gevraagd, mijnheer de Voorzitter, om van uit de vergadering den inleider in zijne voorstellen te steunen en als mijn gevoelen mede te deelen, dat zoowel een hoogere krijgsschool als een stafschool zeer goed in Indië zelf kunnen gevestigd worden. Ik doe dit hoofdzakelijk om de meening te bestrijden van den vóórlaatsten spreker, die denkt dat het beter is die opleiding hier te houden, omdat de Indische officieren, die tusschen de tropen slechts met den inlandschen vijand te doen hebbende en daardoor een minder juist gevoel

1) Verslagen der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap, 1891—1892, pag. 433.

krijgende van hetgeen in den oorlog met een Europeeschen vijand gevorderd wordt, zich hier te lande beter rekenschap kunnen geven van den Europeeschen oorlog. Ik weet niet of dit in de laatste dertien jaren veranderd is, maar ik kan hem wel de verzekering geven, dat bij hunne studiën de Indische officieren niet enkel het oog hadden op den inlandschen vijand, maar wel degelijk ook op de hoogte bleven van hetgeen de Europeesche oorlogen konden leeren. Even gemakkelijk als hier te lande toch kan men zich daar de bronnen voor die studie aanschaffen en bij de applicatie van die studiën op het terrein of bij practische oefeningen die er uit voortvloeien, heeft men in Indië het voordeel, dat men dit kan doen op het aanstaande gevechtsterrein zelf, dat in veel opzichten met de gevechtsterreinen hier verschilt.

Voor mij is ook hierin dus zeker geen reden gelegen om het oprichten eener hoogere krijgsschool voor het Indische leger in Indië af te keuren; wel om dit aan te bevelen.

De Heer NIEUWENHUYZEN: Naar aanleiding van de woorden van den laatsten spreker, die gepleit heeft voor de mogelijkheid en wenschelijkheid der oprichting van een der Indische militaire instellingen, wensch ik nog iets te zeggen omtrent die instellingen.

Zooals bekend is, is het sedert 25 jaren 't streven van den Minister van Koloniën om het leger in Indië langzamerhand van al zijne militaire instellingen te berooven en dat leger — *dat niet onder den Minister van Oorlog staat* — in zake vorming en aanvulling, meer en meer van de instellingen hier te lande afhankelijk te maken. Ik behoef niet aan te toonen, dat zulk een beginsel, zoowel uit een *militair* als een *politiek* oogpunt een slecht beginsel is. Ieder onzer weet de beteekenis te peilen van militaire instellingen en ieder onzer weet ook, hoe een leger slechts door die instellingen kan groeien en bloeien.

Elk stelsel van defensie voor Ned.-Indië tegen een buitenslandschen vijand moet gebaseerd zijn op het beginsel om zoo weinig mogelijk afhankelijk te zijn van hulp uit Nederland. Wordt te veel op die hulp gerekend en blijkt het later, dat zij

in tijd van nood, als de communicatie tusschen Nederland en Indië verbroken is, achterwege blijft, dan wordt de verdediging van Indië verlamd en wellicht illusoir gemaakt. Elk verstandig gouvernement, dat zijne koloniën à tout prix behouden wil, zou reeds bij de beperktheid der middelen in het moederland zelf om in alle behoeften der koloniën goed te kunnen voorzien, er voortdurend naar streven om, door het scheppen van middelen, bronnen en toestanden in de koloniën, de hulp uit het moederland minder bezwarend te maken en, zoo de oorlog uitbrak, met meer gerustheid de koloniën desnoods tijdelijk aan haar lot over te laten. Men zegge niet, om zich van deze zeer netelige quaestie af te maken: Het lot van Indië wordt in Nederland beslist, niet op Java, maar achter de Nieuwe Hollandsche waterlinie; de sleutels van Indië liggen te Amsterdam. IJdele beschouwing, waartegen niet krachtig genoeg, ook op gezag der antecedenten, te velde kan worden getrokken! Het lot van Cuba en dat van de Filippijnen werd in 1898 zeker niet in Spanje, maar op Cuba en op Luzon beslist! . . . 1). Toen men het op den 28en November van het vorige jaar in den Spaanschen ministerraad eens was geworden omtrent den afstand van die koloniën aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, was het juist 76 jaren geleden, dat onze groote koloniale staatsman J. C. Baud zijn advies van 28 November 1822 aan den Minister van Koloniën Falk indiende, de middelen besprekende om Java nog langen tijd voor Nederland te bewaren. Die staatsman had een helderen blik op de toekomst, want hij schreef in dat advies: »Thans (1822) is nog slechts alleen Groot-Brittanje in staat, om ons de heerschappij over Java te betwisten; dan, geene eeuw zal verloopen of wij zullen in hare dan reeds onafhankelijke kinderen van New-South-Wales en van Diemens-

1) Zoo ziet men ook hier wederom, hoe op staat- en krijgskundig gebied de onderstellingen van maritieme en militaire schrijvers soms door de werkelijkheid op de treffendste wijze worden gelogenstraff. Eene waarheid, die een ieder tot behoedzaamheid in het oordeelen moet aansporen, maar die inzonderheid zij niet mogen voorbijzien, die ten onzent gewoon zijn, alle Indische plannen van defensie als even zoovele hersenschimmen van de mannen van het vak te beschouwen. (Zie de Roef van Alderwerelt, De versterking van Parijs.)

land nieuwe en minder verwijderde vijanden vinden, en vóór dien tijd reeds zullen welligt de vrije Staten van Amerika's Westkust, door de verovering der Philippijnsche eilanden, onze naburen wordende, een oog van begeerte slaan op het schoone Java." Wat zou volgens Baud — behalve »langzamerhand de godsdienstige en zedelijke scheidsmuren ondermijnende, die thans nog tusschen Javaan en Europeaan opgetrokken staan" — moeten worden gedaan om den weg te banen »tot dien staat van zaken, die alleen Java" — het centrum van ons koloniaal gezag in Oost-Azië — »nog langen tijd voor Nederland kan bewaren" ? Het antwoord op deze vraag doet zien, dat Baud's koloniale politiek — zoolang hij zijne eigene denkbeelden mocht verdedigen — eene wijsgeerige is geweest, wars van het later als staatsbelang gehuldigd streven om die politiek te enten op de zelfzuchtige der voormalige O.-I. Compagnie en der Republick. Baud schreef aan den Minister van Koloniën, dat, »lettende op de onmogelijkheid om, zooals Java thans gesteld is, eenen ernstigen aanval op hetzelfde te kunnen afweren, de belangen van Nederland gebiedend vorderen, dat met ijver worde gearbeid om aan Java genoegzame eigen krachten tot zelf behoud te schenken, opdat hetzelfde, ten minste tot aan de eindelijke afscheuring, blijve eene Nederlandsche bezitting, en dat ook na die gebeurtenis Nederland een belangrijk aandeel in Java's handelsbetrekkingen behoude." 1)

De VOORZITTER: Als niemand meer het woord verlangt, dan zij het mij vergund, na vooraf den sprekers, die aan het debat hebben deelgenomen, dank te hebben betuigd, nog voor een kort woord tot sluiting van het leesjaar 1898—99 Uwe welwillende aandacht te vragen. Onwillekeurig voelt men zich in zoo'n laatste vergadering van een Vereenigingsjaar gedrongen, nog eens den blik te laten gaan over het arbeidsveld, dat achter ons ligt, ook om zich antwoord te kunnen geven op de

1) Mr. P. Mijer, Jean Chrétien Baud, pag. 180 en 181. Onnoodig vond ik het, er op te wijzen, dat wat Baud reeds in 1822 adviseerde — ware het toegepast zooals het behoorde — onze *Kriegsbereitschaft* tegenover den buitenlandschen vijand in Indië aanmerkelijk zou hebben verhoogd.

vraag, of er is gewonnen of verloren, of de Vereeniging al dan niet aan haar bestemming heeft beantwoord. Wanneer ik let op den degelijken en veelzijdigen inhoud der in den afgelopen winter gehouden lezingen, en daarbij bedenk, dat van de Verslagen onzer bijeenkomsten meer dan 2200 exemplaren worden gedrukt en verspreid, dan kan naar mijne meening het antwoord op die laatste vraag moeilijk twijfelachtig zijn. En ook over gemis aan afwisseling viel m. i. niet te klagen.

De heer Schönstedt was ons een goed georiënteerde gids bij een wandeling langs de gevechtsvelden in het Nijlgebied: de van volledige beheersching van het onderwerp getuigende beschouwingen van den kapitein Collette over het Militaire Strafrecht gaven aanleiding tot een debat, zoo goed van vorm en zoo deugdelijk van inhoud, als we het hier slechts zelden hooren; de kapitein Van Ravenswaaij schonk ons een goed doorzichte studie over het gebruik van snelvuurgeschut te velde; de majoor Thiange nam onze aandacht in beslag met door veelzijdigheid uitmuntende beschouwingen over de plaats van het ruiterswapen in de moderne oorlogvoering; de kapitein Michielsen bond den strijd aan tegen de z. i. al te rooskleurige voorstellingen omtrent de voordeelen, die van een fusie van de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische officierskorpsen zijn te wachten; hij lokte daardoor de voorstanders van de samensmelting uit tot een nadere staving hunner beweringen, waarbij vooral de heer Thomson zich in een buitengewoon druk bezochte vergadering in warme bijvalsbetuingen mocht verheugen. Eindelijk hadden we heden avond het voorrecht, de inzichten van den kolonel Nieuwenhuyzen te leeren kennen omtrent den Generalen Staf bij het Nederlandsch-Indische leger, en van dien spreker een belangrijk stuk geschiedenis van dat dienstvak te hooren.

Al deze lezingen zijn of worden in de verslagen der Vereeniging opgenomen. Bovendien werden nog vier afleveringen der »Vertalingen en Overdrukken» aan de leden toegezonden. Aan de commissie voor die »Vertalingen en Overdrukken», thans bestaande uit den majoor Vinkhuizen, Jhr. Mr. Klerck, kolonel Nieuwenhuyzen en de kapiteins Sodenkamp en Michielsen

betuig ik gaarne dank voor de goede zorgen aan die uitgave besteed.

Aan onderlinge oefening in de krijgswetenschap en aan verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken ontbrak het dus in het Vereenigingsjaar 1898-99 waarlijk niet. En nu die andere vraag, nl. of we hebben gewonnen of verloren? Ik bedoel niet, of we zijn vooruit- of achteruitgegaan in materielen zin, maar in aanzien en invloed, vooral ook naar buiten. Ik zal mij niet verstouten, daarop een stellig antwoord te geven, doch wel staat het bij mij vast, dat wij niet zullen mogen ophouden te zoeken naar middelen en wegen, om ook in de niet-militaire wereld belangstelling voor het streven onzer Vereeniging te wekken. In de eerste plaats natuurlijk ter wille van de goede behartiging van de legerbelangen zoowel in het moederland als in de koloniën. Maar ook omdat het wel eens zou kunnen blijken, dat op den duur het schoone doel der aanstaande Vredesconferentie in hooger mate zal bevorderd worden door algemeene verspreiding van degelijke kennis omtrent de militaire aangelegenheden, dan door al die idealistische lofzangen op den wereldvrede. Doch hoe dit zij, dat de uitkomsten der aanstaande conferentie in het Huis ten Bosch aan onze Vereeniging haar recht van bestaan zullen ontnemen, zal wel door niemand Uwer worden geloofd.

Aan staking onzer werkzaamheden behoeft dan ook voorloopig nog niet te worden gedacht. Gelukkig is er aan degelijke werkrachten in de naaste toekomst geen gebrek. Al de zeven spreekbeurten van het volgende leesjaar zijn reeds bezet. Het bestuur mocht namelijk op hare uitnoodigingen tot het houden eener lezing gunstige antwoorden ontvangen van den gepensionneerden kolonel van het Nederlandsch-Indische leger Breijer, den gepensionneerden kolonel der genie Boonacker, den officier van gezondheid Quanjer, den kapitein der infanterie Weber, den kapitein van het Nederlandsch-Indische leger Louw, den kapitein der artillerie Van der Hoog en den luitenant ter zee Cohen Stuart. Aangezien in de laatste jaren in onze Vereeniging geen marine-officier als spreker optrad, zal, naar ik vertrouw, niet het minst de laatste naam door U met genoegen zijn vernomen.

Daar nog niet alle sprekers definitieve opgaven inzonden van de door hen te behandelen onderwerpen, meen ik daaromtrent thans nog het stilzwijgen te moeten bewaren. Zij zullen worden vermeld op het eerste convocatiebiljet voor het volgende jaar. Wel kan ik echter mededeelen, dat het voornemen bestaat in den aanstaanden winter vijf lezingen te houden alhier, een lezing te Arnhem en een te Breda.

En hiermede, Mijne Heeren, sluit ik de beloften voor de toekomst en sluit ik ook deze Vergadering, doch dit laatste niet, zonder U allon vooraf nog een hartelijk „tot weerziens” te hebben toegeroepen.

(Toejuichingen).

De vergadering wordt hierop gesloten.

De Secretaris,

G. N. H. SCHULTZ VAN HAEGEN.

BIJLAGE I.

Generaal Wolseley over Indische tactiek.

. The anxiety of the general in command of our troops to conform his plans to his notions of the rules of war, has often induced him to violate the true spirit of those rules.

. . . The routine general thinks he must have a fair proportion of all arms. It is his notion of making war, and the consequence is that he encumbers himself with cavalry in a country where that arm is as useless for charging purposes as it would be in the enclosed and cultivated England of to-day. The idea of fighting without artillery is to him simple madness, so he hampers his movements with guns and their ammunition trains, which can seldom be of any use, whilst they impede his progress, and are always difficult to protect.

. . . What are commonly termed the rules of war are invaluable to the commander who knows how to apply the spirit of their teaching to the undertaking he has in hand, whilst he has the genius to fill in the details, required by the nature of the country and by the tactics, mode of fighting, and arms of the enemy. The rules of war have proved fatal to many an English general who lacked that military instinct which is so far above the best rules, and which tells its possessor when he must ignore them. The theory of war as we learn it from books is an excellent servant, but to him who obeys its orders literally it is often the falsest and most fatal of masters.

Ours is the only European army that is thoroughly experienced in what we may properly call savage warfare. This warfare

is an art in itself; so much that the troops which could go through an ordinary campaign against an equally civilised enemy with great credit, might very possibly fail altogether if pushed some hundreds of miles into the interior of Africa to encounter hordes of fighting barbarians, such as we have so very often been at war with. It would be a novel sensation to the soldiers of most armies to find themselves outnumbered, say ten to one, by really daring warriors, who charged home, regardless of all musketry 1) and artillery fire. And yet, to how many thousands of Englishmen is that situation well known!

BIJLAGE II.

Topographische dienst geen Generale Staf.

Op den voorgrond stellende, dat de Generale Staf in tijd van oorlog uitmuntende diensten zal kunnen trekken van de officieren van den Topographischen en Geographischen dienst, ben ik evenwel stellig overtuigd, dat het nagenoeg onmogelijk is — en in elk geval zeer onraadzaam — van die officieren te vorderen, dat zij gelijktijdig bruikbare brigadechefs en volkomen voor hunne taak berekende stafofficieren zullen zijn en blijven. Omgekeerd kan men zeer goed stafofficier zijn en toch als brigadechef of officier van den topographischen (geographischen) dienst weinig te beteekenen hebben.

Dat stafofficier zijn iets anders beteekent dan officier van den topographischen (geographischen) dienst wordt dan ook

1) Wie herinnert zich niet den verwoeden aanval van een paar honderd Atjehers op den 8en April 1873, tijdens de landing onzer troepen bij Pantoi Tjermin, gedurende de eerste expeditie, op 2 met achterlaadgeweren gewapende compagnieën van het 12e bataljon Infanterie, toen de vijand, na zijn salvo uit vuursteengeweren en donderbussen te hebben gegeven, zijne vuurwapenen wegwierp en, ondanks het snelvuur van beide compagnieën, met klewang en lans in blinde vaart tot op korten afstand van de punten der bajonetten op onze troepen instormde!

erkend door het bestaan van afzonderlijke theoretische en praktische examens voor beide diensten. Eens als brigadechef ingedeeld, vervreemden de officieren van deze diensten nagenoeg geheel van het grootste gedeelte van den stafdienst.

Het was dus eene groote fout om de officieren van deze diensten als stafofficieren te beschouwen. Reeds von Clausewitz waarschuwde tegen het doen verrichten van *stafdienst* door de officieren-topographen. Zij moeten een afzonderlijken dienst blijven uitmaken, die, evenals de geographische dienst, eene technische vakstudie vereischt, niet te verwarren met de eischen van den stafdienst.

De topographische en geographische diensten moeten natuurlijk onder de algemeene leiding van den Chef van den Generalen Staf worden gesteld, maar het zou zelfbedrog zijn en tot groote teleurstelling aanleiding geven, officieel aan te nemen, dat de tot die diensten behorende officieren stafofficieren of dat deze geschikte brigadechefs en opnemers zijn. Zij mogen dus ook niet als zoodanig in rekening worden gebracht.

BIJLAGE III.

Kondschapsdienst in het gebied der inlandsche vorsten.

Waarom is in 1871 geen officier naar de wateren van Atjeh gezonden om met behulp van spionnen eeuwige kennis van de toestanden aldaar op te doen? Waarom was er niet vóór 1894 een stafofficier gedurende geruimen tijd toegevoegd aan den resident van Bali en Lombok, opdat men zooveel mogelijk alles zoude weten wat uit een militair oogpunt belangrijk was? Waarom geen stafofficier naar Makasser gezonden ter bestudeering van de toestanden in de rijkjes onzer bondgenooten? Wie goedig genoeg is om te hopen, dat wij, volgens de tot dusverre gevolgde methode van onderzoek, ons gouvernement met de hulpmiddelen van al die rijkjes zullen bekend maken,

is een vreemdeling in de godsdienstige en staatkundige leerstellingen, die zij aankleven. Zijn onze bondgenooten tegenover elkander dubbelhartig, onbetrouwbaar, zij zijn het nog meer ten aanzien van ongeloofigen. Zij zien onze meerderheid in kennis, in den wapenhandel, in de kunst van den oorlog; zij erkennen hunne zwakheid, doch in die zwakheid voelen zij zich sterk in het wapen der zwakken: zij vertrouwen op hunne list. Hoe vele trappen zij ook in kennis en beschaving beneden ons mogen staan, hebben zij echter de overtuiging, in list en doorzicht boven ons te staan. Zij kennen onze driften, onze zwakheden, en spelen er mede; zij kennen onze eerzucht, onze begeerlijkheden, en wekken die op; maar de middelen om die te voldoen, onthouden zij ons of ontwikkelen zij slechts ten halve. Zij weten, dat wij ons in hun rijk of gebied vestigen met uitzicht om een nuttig gezag uit te oefenen en billijke voordelen te behalen; maar in beide opzichten maken zij ons steeds den speelbal van hunne eigene bedoelingen. Door eene ondervinding van bijna drie eeuwen weten de inlandsche vorsten, dat wij in Indië, tot bereiking onzer oogmerken, steeds op dezelfde, weinig betrouwbare wijze te werk gaan, en zij vertrouwen er op, dat nog steeds dat zelfde stelsel door ons zal gevolgd worden. In dit vertrouwen maken zij geene zwaarigheid om aan onze verzoeken te gemoet te komen, zich verzekerd houdende, dat wij, om er eenig resultaat van te krijgen, ons toch steeds van hetzelfde, weinig afdoende stelsel wenschen te bedienen. Het inslaan van een anderen weg zal met gevaren gepaard gaan. Betreden wij, na de door mij aangegeven voorbereiding, dezen weg tot het bekomen van de gewenschte inlichtingen, vorsten en hoofden zouden list noch laster en misschien zelfs vergift noch moorddolk sparen om zich aan onze hand te ontwringen, die zodoende bewees, dien anderen weg te willen inslaan; maar deze gevaren mogen ons niet afschrikken, den weg op te gaan, die tot betere kennis leidt der toestanden van land en volk. [Zie Mr. H. W. Muntinghe, oud-Lid in den Raad van Indië, »De bevestiging van het Nederlandsch gezag op Borneo en de vermeerdering der inkomsten van dat eiland voor de schatkist», Tijdschrift voor Ned.-Indië, 1850, deel II, pag. 160—200].

Ons *Nachrichten Wesen* en onze *Intelligence Branch* in Indië hebben dus met groote moeilijkheden te kampen.

BIJLAGE IV.

Gegevens betreffende legerverpleging.

Een der gewichtigste quaestiën op het gebied der Indische oorlogvoering is die der voeding van de expeditionaire troepenmacht. Het beginsel der nieuwere oorlogvoering: »de legers worden gevoed met de hulpmiddelen van de landstreek, waarin zij zich bevinden», is in Indië niet toe te passen. De voorraden moeten worden mede- en aangevoerd. Dit vordert transportmiddelen, soms aanzienlijke, die niet altijd gemakkelijk bijeen te brengen zijn. Met de verwijdering van de operatiebasis nemen de moeilijkheden van het transport toe, vooral wanneer de convooien door den vijand kunnen worden bedreigd. Het minste nadeel, dat deze kan toebrengen, is oponthoud in het vervoer; doch het uitblijven van convooien kan reeds een bevelhebber tot den terugtocht noodzaken of een gevecht, dat eene overwinning had kunnen zijn, voor ons in eene nederlaag doen eindigen.

In de Indische krijgskundige werken, die de practische oorlogvoering behandelen, is aan de quaestie der voeding schier geene aandacht geschonken. Alleen de tactische combinatiën, de marschen, de gevechten en de heldendaden werden vermeld. Nauwkeurig leest men door welke middelen de vijand bereikt en op welke wijze hij geslagen werd, maar hoe de quaestie der verpleging de bewegingen der troepen soms belemmerd en de plannen van den aanvoerder geheel beheerscht heeft, leest men zelden. Tevergeefs zoekt men tot dusver naar eene nauwkeurige beschrijving van de wijze, waarop de verpleging b.v. geregeld was tijdens den oorlog op Java (1825—1830) en den Padrioorlog (1819—1839), van de bezwaren, waarop daarbij werd gestuit en van de middelen, die werden toegepast om die bezwaren uit den weg te ruimen. De reden ligt voor de hand.

Het onderwerp is te prozaïsch. Van daar, dat bij vele officieren, wien het overigens noch aan liefde voor hun vak, noch aan lust tot studie ontbreekt, eene zekere kleinachting bestaat voor de wetenschap der materieele verzorging van het leger. Toch weet ieder officier van eenige ervaring, dat een slecht voorbereid of nitgevoerd stelsel van verpleging den aanvoerder tot machteloosheid kan doemen. Door eene slechte verpleging gaat de krijgstuicht te loor, zoodat met de fysieke, ook de moreele krachten verdwijnen, die in den oorlog wonderen kunnen doen. De inrichting van den verplegings- en in verband daarmede van den transportdienst, zoomede het stelsel van controle daarop hebben in den Indischen oorlog met andere gegevens rekening te houden dan de in Europa beschikbare. Het is niet het minst de verpleging van het leger, die de oorlogvoering op Indischen bodem geheel anders doet zijn dan de nieuwere Europeesche, die in den regel plaats heeft in landen, waarvan de bevolking behoort tot het lidmaatschap der internationale gemeenschap. [Zie I. K. H. de Roo van Alderwerelt in zijn lezenswaardig opstel: »De versterking van Parijs”, De Gids 1874].

BIJLAGE V.

De kosten der opleiding in Nederland voor 1899.

1. Tractementen van 2 kapiteins van den Generalen Staf à f 3,700	f	7,400.—
2. Fouragegelden voor die officieren à f 0.61 per dag ieder	»	445.—
3. Tractement van één kapitein-intendant	»	3,500.—
4. Toelagen aan de overige leeraren	»	2,700.—
5. Aandeel in de algemeene kosten der Hoo- gere Krijgsschool.	»	13,269.—
6. Tractementen van 6 kapiteins voor den cursus voor algemeene krijgskundige stu- diën à f 3,000	»	18,000.—

7. Tractementen van 22 luitenants voor den cursus voor algemeene krijgskundige studiën, waarvan 16 over 12 en 6 over 3 maanden, à <i>f</i> 2,300 's jaars	<i>f</i>	40,250.—
8. Tractement van 1 kapitein-kwartiermeester voor den intendancecursus over 11 maanden à <i>f</i> 3,000 's jaars	»	2,750.—
9. Tractementen van 6 luitenants-kwartiermeester voor den intendancecursus à <i>f</i> 2,300 's jaars, waarvan 3 over 12 en 3 over 5 maanden	»	9,775.—
10. Gratificatiën voor uitrusting aan 9 officieren à <i>f</i> 600 ieder	»	5,400.—
11. Bijslag op de tractementen der officieren, te detachceeren bij de Rijks Landbouwschool te Wageningen, 's Rijks Centraal Magazijn van militaire kleeding en uitrusting te Amsterdam, de Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschede en bij bereden wapens	»	3,542.—
12. Reiskosten van de officieren, die de lessen aan de Indische instelling te Delft bijwonen	»	390.—
13. Toelagen voor het deelnemen aan groote manoeuvres	»	310.—
14. Reiskosten voor het bezichtigen van militaire inrichtingen, fabrieken, enz.	»	525.—
15. Geneeskundige behandeling der officieren, die te Wageningen en te Enschede worden gedetacheerd	»	250.—
Totaal	<i>f</i>	108,506.— ¹⁾

De groote uitgaven voor de *reiskosten* der officieren, die aan de Krijgsschool studeeren, van Indië naar Nederland en terug — zoowel voor zich als voor hun gezin — heb ik buiten be-

1) Zie noot blz. 542.

schouwing gelaten, omdat die officieren door hunne plaatsing aan de Krijgsschool, zooveel langer in Indië moeten dienen dan anders, om hunne aanspraken op verlof naar Europa na 10-jarig verblijf in Indië te doen gelden, en, zoodra zij die aanspraken kunnen doen gelden, in den regel ook wel met verlof naar Europa zullen gaan.

Eigenlijk moest de finantieele quaestie — waar het zulke groote belangen als de door mij besprokene betreft — geheel op den achtergrond staan. De uitgaven voor het leger mogen echter geene uitzondering maken op den regel, dat de begrooting rekening moet houden met de finantieele draagkracht der koloniën.
